

industrija
gumijevih
usnjenih
in kemičnih
izdelkov

Sava Kranj

ŠTEV. 11/XVI

28. MAJ 1976

Vse čestitke, ki jih je dobil predsednik Tito za svoj rojstni dan, so se 25. maja zlele v zaključno slovesnost na stadionu JLA v Beogradu. Vsa mladost Jugoslavije je pozdravila Tita, kmetovalec Milivoje Maričić pa je Titu predal čestitko z besedami: »Dragi tovariš Tito, radi te imamo!« S temi besedami so pozdravljali štafeto mladosti po vseh mestih, krajih in vaseh, tudi v Kranju, od koder sta zgornja posnetka.

Posojilo za ceste je prihranek!

Naša pomoč Posočju

Sava je v Posočje poslala:

- skupnost TOZD Totra za 5 milijonov vodovodnih cevi,
- skupnost TOZD KTM 1 prikolico,
- Sava v Kranju 100 blazin in 8 šotorov.

Skupno je bilo iz Kranja poslanih na potresno področje 41 šotorov (četvorčkov).

BOGDAN PLEŠA

Delavski zakon

Poznamo zelo malo zakonov, ki so imeli takrat, ko so bili še osnutki, ko so jih torej poznali v glavnem le njihovi sestavljalci, toliko podnaslovov kot osnutek zakona o združenem delu, ki so ga pravkar dali v javno razpravo, — pravijo mu mala ustava, zakon zakonov, temeljni zakon naše samoupravne socialistične družbe, delavski zakon in tako naprej in tako naprej.

To kaže samo na izredno veliko zanimanje, ki ga je ta zakonski osnutek vzpodbudil že med svojim nekajletnim nastajanjem. Če se prav spomnite, je bilo takoj po sprejemu ustave zapisano in obljubljeno, da je ustava samo temeljni zakon naše socialistične skupnosti in da bo lahko prišla do polne veljave le, če bo v ustreznem času sprejeta vrsta drugih zakonov, ki naj omogočijo izvajanje ustave. Komisija, ki je bila zadolžena, da pripravi enega najvažnejših zakonskih osnutkov, ki neposredno izhajajo iz nove ustave, to je zakonski osnutek o združenem delu, je delala mesece in mesece. Samo Roman Albreht, ki je bil njen predsednik in je še, saj dela komisija še ni opravila, dela tako dolgo dokler zakon o delegatski skupščini še ni sprejet, to je pa predvidoma letos v jeseni, bi vam lahko povedal, koliko tisoč strokovnjakov z vseh področij našega družbenega, političnega, gospodarskega, pravnega, sociološkega življenja je sodelovalo in še sodeluje pri tem resnično velikanem delu.

Samo on bi lahko povedal, koliko deset tisoč strani je bilo napisanih, koliko sto tisoč ur je bilo presedenih in koliko časa je bilo porabljenega, da je zdaj pred nami kar zajetna knjiga omenjenega osnutka, saj vsebuje kar 646 členov, to pa je po obsegu eden najdebelejših zakonov, kar jih poznamo pri nas. Sam sem nekajkrat imel čast in priložnost, da prisostvujem razpravam o tem osnutku na Brionih in reči moram, da smo novinarji skupaj s člani komisije presedeli dneve in dneve od zgodnjega jutra do poznega večera ter imeli priliko, da spremljamo to nadvse odgovorno in resno delo. Znano se je zgoditi, da je tekla debata samo o enem stavku nekega člana po več ur, kajti sestavljalci zakona so hoteli predvsem dvoje: vanj vnesti res vse tisto, kar je na sedanji stopnji razvoja delavskega samoupravljanja, torej družbenega dela najnovejše in želeli so tudi, da

(Nadaljevanje na 8. strani)

Tudi v Kranju in okolici je veliko slabih cest. Če ne bomo pomagali, bo tako še dolgo.

Razgovor med predstavniki občine in vodilnimi delavci Vulkana

Predstavniki občine Niš so se pogovarjali v Vulkanu o sodelovanju s Savo po združitvi, o kadrovskih zadevah, nagrajevanju idr.

V mesecu aprilu so se v pisarni direktorja skupnosti TOZD Vulkan sešli najvidnejši predstavniki občine in naše delovne organizacije. Pogovarjali so se o rezultatih poslovanja v lanskem letu in o planiranih nalogah v letošnjem letu.

V razgovoru so sodelovali V. Petrović, predsednik SO Niš, M. Jovanović, podpredsednik SO Niš, Sava Savatić, sekretar občinskega komiteja ZK Niš, Aleksander Rađanović, predsednik sveta ZS občine Niš. Prisotni so bili tudi predstavniki Vulkana, in sicer Slobodan Antić, namestnik glavnega direktorja, Ljubiša Antić, referent družbenopolitičnih organizacij, Milutin Urbančić, sekretar konference ZK in Ljubiša Milenković, predsednik enotne sindikalne organizacije.

Slobodan Antić je prisotne seznanil s položajem v naši delovni organizaciji in z gospodarskim načrtom za leto 1976.

Na splošno so bili vsi prisotni zadovoljni s položajem v naši delovni organizaciji. Tovariša Savatić in Jovanović sta v zvezi z dislokacijo predlagala, naj si tudi v bodoče pomagamo največ sami, občina pa nam bo pri naših prizadevanjih nudila vso podporo. Predstavniki občine so pohvalili naše vodstvo in se strinjali z mnenjem, da je potrebno v prvi vrsti povrniti dolgeve in se šele nato pojaviti z novimi zahtevami, s čistejšo in jasnejšo perspektivo. Zanimalo jih je tudi, kako je z integracijo s Savo, kaj bomo proizvajali v Nišu in kaj v Savi in kako smo s tako delitvijo dela zadovoljni.

Pohvalili so naše hotenje glede protektiranja starih plaščev, če se resnično lahko s majhnimi vlaganji dosežejo boljši rezultati.

V razgovoru je bilo poudarjeno, da je Niš veliko gospodarsko središče in da bi moral biti razvoj gumarske industrije intenzivnejši. Zanimalo jih je tudi, kako se odvija program skupne prodaje proizvodov (glede na Savo), kaj nam prinaša integracija in če je upravičena. Tov. Slobodan Antić je v zvezi s tem pojasnil, da imamo veliko poslovnih stikov za sigurnejšo prodajo naših izdelkov prav z organizirano prodajo v POS Sava.

Tov. Sava Savatić je dejal, da moramo posvetiti veliko pozornosti kadrom, posebno visoko strokovnim. Izogniti se moramo uravnilovki naj se ne plačuje diplome, nagrajevati moramo delovne rezultate. Dejal je tudi, da je zelo malo pritožb delavcev iz Vulkana, kar kaže na dobre medsebojne odnose. Namestnik direktorja Antić je v nadaljevanju opozoril še na vidno zmanjševanje proizvodnje gumene obutve in na povečanje proizvodnje tehničnih izdelkov z večjo akumulacijo. Razložil je, da je v TOZD Gumene obutve večinoma starejša delovna sila in da bo potrebno te delavce razporediti v druge obrate.

Še končna ugotovitev na tem sestanku: delo v Vulkanu v redu poteka, moramo pa se truditi, da naše uspehe obdržimo oziroma izboljšamo.

N. Đorđević

Hitra preselitev mehaničnih delavnic

Mehanična delavnica je bila preseljena v rekordnem času in že obratuje. Ta podatek nam je posredoval direktor TOZD Gumotehna tov. inž. Milisav Živković.

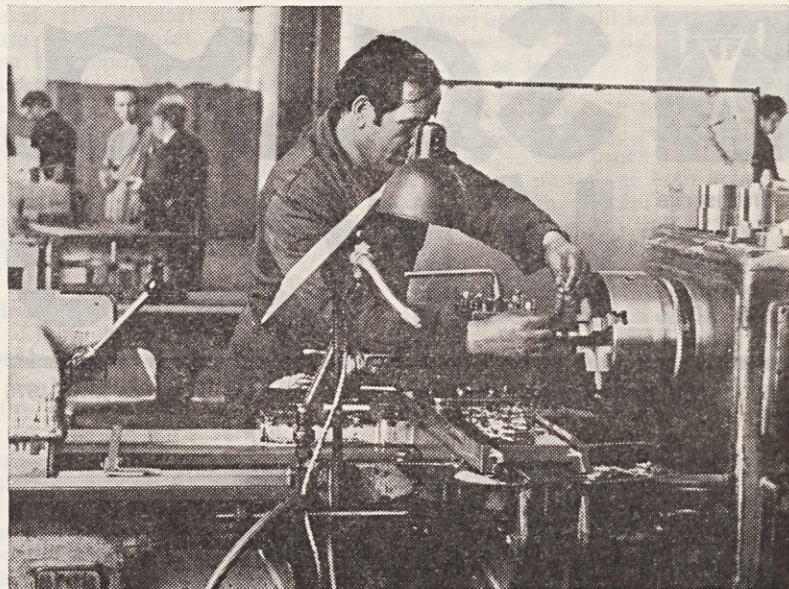
Ker so bili prostori vzdrževanja v stari tovarni, je imel obrat Gumotehne veliko problemov pri vzdrževanju strojev in orodij zato je bil direktor še posebno zainteresiran, da se vzdrževanje preseli. Bil je zelo zadovoljen, ker so delavci vzdrževanja to delo opravili zelo hitro in učinkovito. Delavce vzdrževanja je direktor zato posebno pohvalil. Vodjo vzdrževanja, ki je to delo dobro organiziral, pa je potrebno javno pohvaliti. Vse delo, ki so ga opravili vzdrževalci, pa naj služi za zgled tistim, ki jih selitev še čaka.

Vodjo vzdrževalcev inž. Miomira Stojanovića smo našli v delavnici med delavci. Povedal nam je, da so preselitev mehanične delavnice z veliko težkim in občutljivim stroji zaključili v rekordnem času po dobro planiranem načrtu in z veliko naporov vseh delavcev. Cilj je bil, da prekinitev dela ne bi bila dolgotrajna in da ne bi prišlo do zasto-

jev pri delu drugih gumarskih obratov na novi lokaciji. Delovni prostor je zdaj res malo manjši, vendar se trudijo in delovne naloge uresničujejo kvalitetno in pravočasno. Manjše težave nastajajo pri mizarjih, katerim primanjkuje surovin za delo. Njihova osnovna naloga je izdelovanje zabojev s paletami za embalažo, v katero se po sodobni metodi pakirajo gotovi izdelki.

V starem obratu so ostali vsi potrebni monterji in električarji za potrebe vzdrževanja strojev velikih tehničnih izdelkov in gumene obutve. Upajo, da bodo že v septembru preselili tudi vse drugo, tako da bosta v novem obratu v Mramorju kompletna proizvodnja in vzdrževanje.

Na vprašanje, kateri od njegovih delavcev se je pri delu posebno izkazal, je tov. Miomir Stojanović dejal, da je težko izločiti posameznike, vendar je nekatere le naštel. To so Ilija Veličković, Bana Kostić, Rade Jovanović, Zlatko Andjelković in Milan Mešić. Od električarjev je imenoval Mirka Lazarevića.

Detajl iz vzdrževalnega obrata v Vulkanu

Iz skromnosti ni omenil svojega imena, čeprav je znano, da je bilo od njegovega truda veliko odvisno. Na koncu lahko rečemo, da je bila

zavest delavcev vzdrževanja vseskozi na višini, zato naj služi za zgled in spodbudo.

N. Đorđević

V razpravi: Zakon o združenem delu

Komisija za pripravo s področja združenega dela pri zvezni skupščini je izdala posebno publikacijo z naslovom: Načrt zakona o združenem delu. Načrt je bil izdan zato, da ga prouče in dopolnijo s predlogi in stališči vsi delavci v organizacijah združenega dela.

Občinski sindikalni svet in občinski komitej ZKS v Nišu sta se zavezala, da bosta angažirala vse svoje sile, da se bo razprava v organizacijah združenega dela razvijala pravilno in da bo celotno gradivo razloženo vsem delavcem v TOZD in v vseh delovnih organizacijah.

V naši skupnosti TOZD bo to gradivo v obravnavi v mesecu maju. Na sestanku članov družbenopolitičnih organizacij dne 5. maja 1976 je bila imenovana delovna skupina za izdelavo operativnega programa, s katerim so natančno opredelili naloge ob javni razpravi o načrtu zakona o združenem delu. Program vsebuje ves potek javne razprave, od spoznavanja delavcev z načrtom in njihovega vključevanja v javno razpra-

vo ter vse do načinom organiziranja, ugotovitev ponujenih rešitev in zbiranja izkušenj. Rok za izdelavo programa je bil 15. maj. Delovno skupino sestavljajo: direktor sektorja splošnih služb in kadrov, predsednik skupščine, predsednik sindikata, sekretar konference ZK, sekretarji OO ZK, predsednik konference ZSM, predsedniki OO sindikata, predsedniki delavskih svetov TOZD in predsednik centralnega delavskega sveta skupnosti TOZD Vulkan Niš.

Na tem sestanku so bili določeni tudi predavatelji, katerih osnovna naloga bo, da delavcem razložijo celotni načrt zakona o združenem delu na vseh organiziranih sestankih, ki jih bodo pripravila OO sindikata, ZK in ZSM v naši delovni organizaciji.

Razpravam o vsebini načrta novega zakona o združenem delu v mesecu maju bo posvečeno veliko pozornosti, saj je le-ta izredno pomembna za delavce v združenem delu.

N. Đorđević

Sprejem novih članov v Zvezo komunistov

Januarja letos je ZK v svoje vrste sprejela nekaj novih članov, mladih in marljivih delavcev našega kolektiva. To so Zora Đorđević, Drago Radenković, Tomislav Rašić, Miodrag Jevtić in (že drugi primer) na izrecno željo, da se je počutil kot komunist že v času, ko še ni bil član ZK, Božidar Đorđević.

Vsi so mladi in prepričani, da je za vsakega mladega človeka prostor v ZK, to so ljudje, ki so pripravljeni, da vsestransko opričijo zaupanje, ki jim ga je namenila partijska organizacija.

Prepričani smo, da bodo to dobri in delovni člani ZK, tudi zato, ker dobro poznajo statut, sprejemajo njegove določbe in poznajo vse naloge in smernice ZK.

N. Đorđević

Z obiska v Srbiji

V dneh od 12. do 16. maja se je 46 članov oz. predstavnikov družbeno-političnih organizacij in samoupravnih organov Save udeležilo obiska treh skupnosti TOZD in obiskalo Viskoze — Loznico, TOZD Kord, stozda Vulkan in Rumo. Na petdnevem potovanju so naredili nekaj več kot 2000 kilometrov in si ogledali vse omenjene delovne organizacije. Na vseh srečanjih so bili organizirani razgovori z vodstvi podjetij in s člani družbenopolitičnih organizacij. V Vulkanu in Rumi pa so se sestali tudi člani našega in njihovega političnega aktiva, kjer so pregledali realizacijo sprejetih sklepov ob integraciji ter zaključkov in vprašanj, o katerih so se pogovarjali v mesecu maju lanskega leta. O razgovorih, ugotovitvah in stališčih političnega aktiva pa bomo pisali v eni naslednjih števil glasila.

Na večer prvega dne smo se pripeljali v Loznico, kjer nam je rdeč nagelj razblinil utrujenost. Pristrčna dobrodošlica vseh vodilnih in družbenopolitičnih delavcev Viskoze je bila uvod v zanimiv in skrbno izbran program učenecv osnovne šole. Težko je opisati lepe občutke, ko je učenka iz Loznice recitala v slovenščini Kajuhovo pesem. Presenečenj s tem še ni bilo konec. Predstavili so se nam še tamburaši, pevci in folklorna skupina. Za konec pa je orkester, sestavljen iz članov Viskoze, poskrbel, da smo se lahko še Savčani preizkusili v plesanju kola, Lozničani pa so se pomerili v polki.

Naslednji dan smo si ogledali tovarno korda. To je pet let stara (bolje povedano mlada) tovarna s predvsem mladimi strokovnjaki, ki so nam z vso zavzetostjo in na razumljiv način pokazali svoje delo in dosežke. Po ogledu so nas povabili na skupen pogovor, kjer je bilo povedano še tisto, kar je zanimalo posameznike. Poleg nevsiljive prisrčnosti smo občutili tudi uspešno organiziranost na vseh področjih.

O tovarni korda, o Loznici in Vuku Karadžiću iz Tršiča (o delu in življenju tega velikana nam je pripovedoval neki kmet), bi lahko izvedeli še veliko zanimivega in lepega, vendar smo se v Tršiču poslovili od naših prijanznih gostiteljev.

Naš drugi cilj je bil Vulkan v Nišu. Ko smo prešli vratarja, nas je prvi ogovoril fotograf in slikal skupinice. Nato smo si ogledali proizvodnjo. Ko smo prišli iz proizvodnih prostorov, smo si lahko ogledali čudovito urejene zelenice za nogomet, rokomet in odbojko.

Skupnega razgovora ni bilo, pač pa smo se odpravili nazaj v avtobus, ki nas je odpeljal v mesto, kjer smo lahko dve uri uživali ob gledanju znamenitosti, v potrošništvu in v kulinariki.

Po večerji pa smo domačinom pokazali, da za nas kolo ni problem, pač pa je bila problem prha, za katero bi dali vsi prepoteni tisti večer tudi samoprispevek.

V soboto zjutraj smo se poslovili od Niša in od predstavnika Vulkana. Ta prizadevni tovariš nas je ob slovesu prepričal, da so težave lahko povsod in vedno, zato pa so tudi v vsakem primeru možne izjeme.

Se isti dan smo prispeli v Rumo, kjer so nas pričakali predstavniki družbenopolitičnih organizacij. Razdelili smo se po skupinah in si z zanimanjem ogledovali proizvodnjo. Po razgovorih našega političnega aktiva in političnega aktiva Rume smo se odpeljali na ogled mesta. To se ponša med drugim tudi z domiselnim in veličastnim spomenikom upora, bratstva in enotnosti naših narodov in z okoljem, ki je gledališče na prostem z vsem potrebnim za velike prireditve. Prav gotovo bi si vsako mesto želelo tako gledališče.

Sejem v Novem Sadu je organizatorjem prenočišča povzročil nekaj sitnosti, vendar se je vse dobro končalo. Prenočevali smo na Fruški gori v počitniškem domu Elektroindustrije Vojvodina, kjer smo našli na 500 metrih višine med zelenjem in v miru primerjavo s Slovenijo in v hipu smo se pogovarjali o domačih in domu, tako da tudi glasovanje, ali gremo naslednje jutro v bližnji Novi Sad ali domov, ni moglo izzveneti drugače kot — domov.

Bilo je lepo. Videli smo veliko novega, lepega in dobrega. Prav bi bilo, da bi vse, kar je bilo novo in dobro, vnesli tudi v svoje delo.

Minka Štucin

Posojilo za gradnjo cest

V Savi formiran štab za vpis posojila (vodja štaba Viljem Žener); vsak zaposleni naj bi vpisal polovico mesečnega OD (lahko naenkrat ali v 24-mesečnih obrokih)

Gotovo ste mnogi že brali ali slišali o pripravah za vpis posojila za gradnjo in popravila cest v Sloveniji.

Položaj SR Slovenije v jugoslovanskem in evropskem prostoru predstavlja glede na geografski položaj in gospodarskopolitični moment specifičnost, ki ima svoj poudarek predvsem v kvaliteti in tudi kvantiteti njene prometne infrastrukture. Cestno omrežje in glavne cestne smeri v tem omrežju prevzemajo v evropskem merilu povezavo srednje in zahodne Evrope z balkanskimi državami in deželami

srednjega vzhoda, pa tudi povezavo Padske in Panonske nižine in njunih gravitacijskih področij. V jugoslovanskem merilu predstavlja SR Slovenija jugoslovanska vrata na Zahod, saj prek njenih meja prestopi jugoslovansko mejo 96 % vseh vozil, ki so namenjena k nam ali prevozijo Jugoslavijo v tranzitnem smislu. Tretji in seveda najvažnejši pa je promet, katerega izvor in cilj sta v sami SR Sloveniji. Ob policentrični usmeritvi regionalne ureditve je predvsem važno, da imamo dobre in urejene prometnice, ki bo-

do kos prometnim obremenitvam v bližnji in daljnji bodočnosti.

Obstoječi sistem financiranja cestnega gospodarstva v Sloveniji temelji predvsem na prispevku iz prodaje goriv, na domačih in tujih taksah na motorna vozila, na zakonskem združevanju sredstev iz dohodka TOZD, na cestnini ter domačih in tujih kreditih.

Če bi omenjeni sistem financiranja ostal nespremenjen in bi bil srednjeročni program cestnega gospodarstva SR Slovenije v obdobju 1976—1980 sestavljen samo na osnovi sedanjih virov financiranja, ne bi bilo mogoče realizirati niti minimalnega programa potreb, kar pomeni, da bi jih v planskem obdobju 1976—1980 izvršili samo okoli 50 % (toliko kot v obdobju 1971 do 1975).

Iz tega sledi, da sedanji sistem financiranja cest materialno in sistemsko ne ustreza.

Zato bo treba spremeniti razmere pri »cestnem dinarju«. To pa — tako so nam povedali na tiskovni konferenci — vsaj v dveh letih še ne bo urejeno. Za premostitev tega obdobja bi prebivalci SR Slovenije vpisali posojilo za ceste.

Posojilo lahko vpišejo vse fizične in pravne osebe. Fizične osebe lahko vplačajo posojilo naenkrat ali v največ 24 mesečnih obrokih, pravne osebe pa naenkrat ali v dveh obrokih po predložitvi zaključnih računov za leto 1976 in leto 1977, s tem da mora biti posamezni obrok vplačan do konca posameznega koledarskega leta. Posojilo se obrestuje po 10-odstotni letni obrestni meri. Obresti se obračunajo in plačajo za nazaj, obenem z glavnico. Posojilo bo vrnjeno v petih letih.

Na območju občine bo organiziranih 170 vpisnih mest pri delovnih organizacijah, 11 pri krajevnih uradih, 9 pri mestnih krajevnih skupnostih in na vseh poštah, kar bo omogočilo, da bo vpis posojila lahko hitro in nemoteno potekal.

Predlagano je, da vsi zaposleni vplačajo posojilo v višini polovice mesečnega dohodka, kmetijski proizvajalci polovico katastrskega dohodka, obrtniki in drugi poklici 2 % od davčne osnove v letu 1975 ter upokojenci polovico mesečne pokojnine (tisti, ki imajo nad 1.200 din mesečnega dohodka na družinskega člana). Delovne organizacije naj bi vplačale 1 % od bruto osebnih dohodkov zaposlenih po zaključnem računu leta 1975.

Priprave za vpis posojila tečejo tudi že v Savi. O vsem vas bomo podrobneje obveščali v Informatorju.

Pripis: Tik pred oddajo člankov v tiskarno smo dobili iz tajništva družbenopolitičnih organizacij naslednjo informacijo.

Za vpis posojila so bili formirani štabi v družbenopolitičnih skupnostih in v delovnih organizacijah. V naši delovni organizaciji so člani štaba naslednji:

1. Viljem Žener — vodja
2. Filip Majcen
3. Franci Prisljan
4. Mile Miličević
5. Anton Bajuk
6. Milan Cufer
7. Mirko Bedeković
8. Jože Štular

Štab za vpis posojila v naši delovni organizaciji je na svoji prvi seji dne 19. 5. 1976 določil tudi vpisna mesta in imenoval komisije na

posameznih vpisnih mestih. Le-ti so naslednji:

TAP:

1. Franc Sirc — predsednik
2. Jelka Grandovec
3. Fani Babnik

TTI:

1. Rajko Debeljak — predsednik
2. Albina Bašar
3. Regina Jagrič

KET:

1. Tone Volčič — predsednik
2. Silva Erzar
3. Marjana Grm

UU:

1. Jože Perko — predsednik
2. Janko Bratina
3. Slavka Gašperšič

OSS:

1. Zdravko Hlebec — predsednik
2. Franc Bašar
3. Slavka Horvat

Kaj je bilo narobe?

Za prvomajske praznike je bilo tudi letos organizirano nekajdnevno letovanje v Poreču. V zvezi s tem smo dobili v uredništvo pismo, v katerem je zapisanih precej pomanjkljivosti pri organizaciji, poleg tega pa smo se pogovarjali še z dvema udeležencema, ki sta imela tudi precej pripomb. Gre namreč zato, da je bil (po izjavah zgoraj omenjenih) prevoz pomanjkljivo organiziran, pa tudi prijavnice v hotelih niso bile dostavljene do prihoda letovalcev. Organizator je poslal prevozniku in podjetju Alpe-Adria protest zaradi tega z zahtevo po pojasnilu. Pričakujemo, da bomo do naslednje številke dobili tudi te odgovore, tako da bi lahko objavili stališča in mnenja obeh plat.

Ne gre nam zato, da bi neko zadevo napihovali, prav pa je, da opozorimo bodisi organizatorje, bodisi tiste, ki nudijo take usluge, da delavec želi in pričakuje za trdo zaslužen denar in pošteno plačane usluge tudi temu ustrezno obnašanje. Namreč tako kot pri raznih superreklamah se včasih zgodi, da marsikaj od obljub ljudje ne do-
bijo.

Kot sem dejal, zdajle še ne moremo presoditi kaj je bilo narobe, zato več v eni naslednjih številki.

Jože Štular

Novici

V 11 mesecih lanskega leta je znašala svetovna proizvodnja naravnega kavčuka 2,95 milijona ton, potrošnja pa 3,07 milijona ton. Ob koncu novembra je na zalogi bilo 1,53 milijona ton. V istem času je znašala proizvodnja umetnega kavčuka 5,93 milijona ton, potrošnja pa 6,05 milijona ton. Na zaloga je bilo ob koncu novembra lani 1,7 milijona ton. (Tanjug — EKOS,

■ ■ ■

Družba »International Aynthetic Rub Co LTD« bo začela prihodnji mesec prodajati novi sintetični kaučuk »Uneprene«, ki je obstojen na temperaturi od minus 50°C do plus 130°C, ima majhno specifično težo in ne zahteva mešanja ali vulkanizacije. »Uniprene« bodo proizvajali v Evropi in bo uporaben v avtomobilski industriji in proizvodnji igračk in kablov.

(Tanjug — EKOS

Iz dela delegacij

Delegacija samoupravne interesne skupnosti družbene dejavnosti iz TOZD Gumotehna je na svoji seji dne 19. aprila 1976 ob prisotnosti polovice članov obravnavala analizo ekonomske akcije skupščine občine Niš in analizo črne gradnje ter program meril za njeno preprečevanje.

Sejo je vodil predsednik Milovan Grozdanović, Susilja Djordjević pa je prisotne seznanila z vsebino gradiva.

Ker je seja imela samo informativni značaj, razprave ni bilo.

Po seji pa je Milovan Grozdanović prejel od strokovne službe skupščine občine novo gradivo, ki je vsebovalo poročilo o delu komisije za ugotavljanje izvora premoženja. V tem materialu je postavljena zahteva, da se omogoči ustrezno informiranje in aktivno sodelovanje delegatov in delegacij ter celotne samoupravne baze v procesu dogovarjanja in odločanja. O tem so razpravljali in odločali na seji skupščine občine Niš konec aprila.

Milovan Grozdanović je dejal, da bodo o tem razpravljali tudi na seji delegacije SIS družbene dejavnosti v TOZD Gumotehna.

N. Đorđević

Mladi se sporazumevajo in dogovarjajo

Delegat občinske konference ZSM Niš se je pogovarjal s predstavniki naših OO ZSM o njihovem delu.

Zanimali so ga problemi pri delu mladinske organizacije in dejavnosti komisij v OO ZSM.

Naši predstavniki so poročali, da so mladi predvsem novi delavci in še niso aktivno vključeni v delo. Delo naše mladine ni ravno pohvalno, verjetno tudi zato, ker se je del proizvodnje že preselil na novo lokacijo in je sodelovanje še težje. Vodimo točno evidenco o članih ZSM. Kritično smo postavili tudi vprašanja neizpolnjevanja sprejetih nalog, predvsem pri članih predsedstva in predsedniku ZSM. Zelo težko pa uresničujemo statutarne sklepe ZSM.

Premajhno pozornost posvečamo usposabljanju mladih za družbeno-politično delo.

Največja aktivnost obstaja samo pri dogovarjanju mladih na sejah predsedstva ZSM, vendar se sprejeti dogovori nadalje ne uresničujejo.

Programska usmerjenost SIS za odmor in rekreacijo

V Nišu je bila 23. maja 1976 seja skupščine SIS za odmor in rekreacijo delavcev. Na seji je bil sprejet načrt statuta SIS, predlog programske usmeritve gradnje in rekonstrukcij objektov za odmor in rekreacijo za obdobje 1976–1980 ter samoupravni sporazum o združevanju sredstev, o pogojih in načinih porabe združenih sredstev in sredstev sklada solidarnostne skupnosti.

Osnovni cilj ustanavljanja SIS za odmor in rekreacijo je ustvarjanje materialnih in drugih pogojev za množično izkoriščanje letnih, tedenskih in dnevnih oblik odmorov in rekreacij delovnih ljudi in mladine.

SIS bo neposredno in koordinirano z vsemi drugimi zainteresiranimi dejavniki omogočala delitev obstoječih zmogljivosti ter gradnjo novih, iskala pa bo tudi nove rešitve in za to preskrbela vsa potrebna sredstva.

Po obstoječih podatkih imajo delavci Niša namenjenih skupaj 1514 postelj, od tega jih je 800 v zidanih prostorih, druga pa so v počitniških hišicah.

55 % vseh ležišč je na morju, v neposredni bližini Niša je 21 % ležišč, ostalih 24 % pa je v toplicah, planinah in ob jezerih.

Dejstvo je, da je v Nišu zaposlenih 70.000 delavcev z nad 58.000 otroki in mladine in da mesto tudi približno ne razpolaga z zadostno kapaciteto ležišč za organizirano letovanje.

Zato je edina rešitev v tem, da se vsi obstoječi objekti združijo, pravilno izrabljajo in da se sredstva delovnih ljudi, namenjena tem potrebam, poenotijo. Za uresničitev pripravljen za zagotovitev pogojev za gradnjo objektov (po sprejetem samoupravnem sporazumu o združevanju sredstev) je bilo sklenjeno, da bodo združili 5 % sredstev iz sklada skupne porabe, namenjenih osebnim dohodkom (regres).

Vse sprejete dokumente je skupščina SIS posredovala delovnim organizacijam, ki morajo organizirati javne razprave in posredovati SIS svoje predloge in pripombe.

Poleg tega, da zavestno opravlja delo na delovnem mestu in da aktivno sodeluje pri delu samoupravnih organov, posveča Đorđe del prostega časa svoji veliki ljubezni — atletiki.

Plod dolgotrajnega treninga so tudi rezultati, ki tega mladega delavca postavljajo v vrh delavcev — športnikov.

V atletski sezoni 1975 je osvojil zlato medaljo na krosu »Dvanajesti februar«, kot krona vsega pa je bro-

Đorđe Vučić

nasta medalja, ki jo je osvojil na krosu Borbe, ki je drugi po pomenu in jakosti v državi. S tem pa se njegove ambicije ne končajo. Veliki kros Politike je njegova nova »šansa« in nov izziv.

Na zadnjem krosu je Đorđe tekel bosonog, vendar ga to ni zadržalo, da ne bi posegel po medalji. Ta skromni mladenič je v razgovoru dejal: »Moja velika želja je, da bi na gumijadi tekel z emblemom Vulkan, z zmagami pa bom poizkušal vrniti dolg za razumevanje tovarišem iz našega obrata, pa tudi poslovođkinji Miljojki Jovanović.«

Veliko kilometrov je za njim, pričakujejo ga novi, čakajo ga nove borbe, nova odrekavanja.

Iskreno stisnimo to športno roko in mu zaželimo še mnogo uspehov, zmag in medalj.

N. Đorđević

Gimnazijci iz Bosilegrada obiskali Vulkan

23. aprila letos je Vulkan v Nišu obiskala skupina mladih iz bolilegradske gimnazije. Vodja skupine profesor Asen Stoev nas je obvestil, da je pripeljal učence zaključnih razredov matematične gimnazije z namenom, da jim pokaže eno od novih tovarn gumijevih izdelkov, ki je zelo poznana.

Referent za izobraževanje in praktični pouk tov. Miodrag Čekić je učence seznanil s procesom proizvodnje od izdelave polizdelkov do končnih proizvodov. Seznanil jih je tudi s tehnološkim procesom proizvodnje.

Učenci bosilegradske gimnazije so bili z obiskom zelo zadovoljni in so iz Niša odnesli resnično nepozabne vtise.

Iz občine

Izvršni svet skupščine občine Kranj je na seji dne 20. 4. 1976 razpravljala o poročilu SDK o gibanju gospodarstva v letu 1975.

Poročilo je posredoval občinski skupščini, v našem listu pa objavljamo njegova stališča.

— uspehi gospodarjenja krajskega gospodarstva v letu 1975 so kljub neugodnim pogojem relativno ugodni in so rezultat prizadevanj vseh zaposlenih. Taki neugodni pogoji gospodarjenja so bili v veliki meri posledica mednarodnega gospodarstva, ki ima direkten vpliv na kranjsko gospodarstvo (zaradi predelovalnega značaja), le-to pa je precej vezano na uvoz surovin in reprodukcijskih materialov.

— Gibanje osnovnih kazalcev gospodarjenja, družbeni proizvod, dohodek in fizični obseg industrijske proizvodnje so ugodni in približno v okvirih, dogovornih z letnim družbenim načrtom. Rast bruto

osebnih dohodkov je višja, kakor je bila predvidena, kljub temu pa ne dosega dviga življenjskih stroškov, istočasno tudi ni usklajena z rastjo fizične produktivnosti. Tako gibanje bruto osebnih dohodkov je skupaj z izredno visokim popravkom finančnega rezultata delovnih organizacij vplivalo na zmanjšanje re-produktivne sposobnosti gospodarstva.

— Zaloge gotovih izdelkov so se v lanskem letu izredno povečale. Deloma je to posledica spremembe sistema obračuna zalog v združenem podjetju Iskra, deloma pa posledica zmanjšanja kupne moči prebivalstva za izdelke za široko potrošnjo. Zvišanje zalog gotovih proizvodov direktno vpliva na višino trajnih obratnih sredstev, ki so jih delovne organizacije po zakonu dolžne zagotoviti, to pa zmanjšuje njihovo investicijsko sposobnost. Istočasno pa predstavljajo zvišane zaloge tudi neugoden start v letošnjem letu, kar bo zahtevalo maksimalno angažiranje vseh zaposlenih v prizadetih delovnih organizacijah, da se te zaloge čimprej zmanjšajo.

— Zunanjetrgovinska bilanca delovnih organizacij se je v lanskem letu izboljšala. Vendar pa bodo morale posamezne delovne organizacije še nadalje skrbeti, da bodo v okviru realnih možnosti tudi v prihodnje zamenjevale uvožene surovine in reprodukcijski material z domačimi. Obenem še ni zadovoljiva tako struktura uvoza kot izvoza in bo zato v prihodnje temeljna naloga delovnih organizacij, da predvsem s poslovno-tehničnim sodelovanjem z državami v razvoju bistveno spremenijo to strukturo.

— Likvidnost delovnih organizacij se je v lanskem letu še poslabšala, na kar je v veliki meri vplivalo tudi zviševanje zalog gotovih izdelkov.

Pomanjkanje obratnih sredstev je povzročilo dodatno angažiranje kratkoročnih kreditov, kar je še dodatno vplivalo na poslabšanje finančnih rezultatov.

**Sava
Kranj**

Velik uspeh Đorđa Vučića

Sodelovanje nad 3000 tekmovalcev je doseglo svoj namen. Kros v organizaciji ČGP »Borba« je izvenel kot velik praznik športa.

Za nas v Vulkanu je to še toliko pomembnejše, saj se je med tekmovalci pojavil tudi naš delavec, mlad in talentiran Đorđe Vučić, in bil odlikovan z bronasto medaljo v konkurenci delovnih organizacij.

Poslovanje v prvem kvartalu letošnjega leta

Centralni strokovni svet je v ponedeljek, dne 17. maja, na svoji 11. redni seji razpravljal o doseženih poslovnih rezultatih za obdobje januar—marec.

PROIZVODNJA, ZAPOSLOVANJE IN PRODUKTIVNOST

Proizvodne rezultate skupnosti TOZD oziroma TOZD na lokaciji Kranj kaže naslednja tabela:

TOZD	Izvršeno — ton		Indeks I—III 1976 I—III 1975	Indeks na plan
	I—III 1976	I—III 1975		
TAP	6.489,9	5.831,8	111,3	108,4
TTI	2.871,2	2.957,7	97,1	99,0
UU	952,2	1.012,3	94,1	83,1
000 m ²	1.377,6	1.189,5	106,7	96,3
Skupaj	10.313,2	9.801,8	105,2	102,8

TOZD Tovarna avtopnevmatike je v celoti realizirala oziroma znatno presežila planirani obseg proizvodnje, v odnosu na enako obdobje preteklega leta pa je fizični obseg proizvodnje porasel preko 11 %. Skoraj v celoti oziroma z indeksom 99 je dosegla STOZD TTI fizični obseg proizvodnje v odnosu na plan, medtem ko je za enako obdobje preteklega leta ta nekoliko nižji. Temu je vzrok predvsem v prestrukturiranju asortimana v korist povečanja proizvodnje izdelkov, ki imajo manjšo normativno težo. Realno spremljanje proizvodnje umetnega usnja so m², zato so tudi v gornji tabeli posebej prikazani. Indeksi gibanja te proizvodnje kažejo, da je le-ta znatno v porastu v odnosu na prvi kvartal preteklega leta, toda kljub temu planski cilji v celoti niso bili realizirani.

Če pogledamo seštevek gornjih rezultatov, doseženih v proizvodnih TOZD na lokaciji Kranj, vidimo, da je fizični obseg proizvodnje v odnosu na plan izpolnjen z indeksom 102,8, medtem ko smo v odnosu na enako obdobje lani dosegli za 5,2 % večjo proizvodnjo. Tako dosežene rezultate ob pogojih, v katerih smo v teh treh mesecih poslovali, lahko ocenjujemo kot zadovoljive. To dokazuje tudi ocena gospodarskih gibanj v prvih treh mesecih SR Slovenije oziroma Jugoslavije, objavljena v materialih skupščine SR Slovenije (Poročevalec št. 11 od 4. 5. 1976), iz katerih je razvidno, da stopnja gospodarske rasti industrijskih proizvodov upada, predvsem zaradi nezadostnega povpraševanja na domačem trgu, ki ga ni mogoče nadomestiti z izvozom. Od posameznih vej industrije je povečanje gospodarske rasti zabeleženo le v gumarski panogi, kar potrjujejo številke, razvidne iz obrazložene tabele.

Stanje zaposlenih, njihovo povečanje po posameznih STOZD oziroma TOZD na lokaciji Kranj prikazuje naslednja tabela:

Stanje zaposlenih SAVA — lokacija Kranj

TOZD	31. 3. 1976	31. 3. 1975	Začetno stanje 1. 1. 1976	Indeks 31. 3. 76/1. 1. 76
TAP	985	945	974	101,1
TTI	1.400	1.460	1.394	100,4
UU	168	156	165	101,8
KET	472	446	478	98,7
POS	173	136	153	113,1
IC	14	13	14	100,0
OSS	618	590	609	101,5
Skupaj	3.830	3.746	3.787	101,1

Na matični lokaciji je bilo 31. 3. 1976 zaposlenih 3.830 delavcev, torej se je v letošnjem letu povečalo število zaposlenih za 43 delavcev oziroma za 1,1 %. Takšna stopnja zaposlovanja je v znatni meri vplivala na povečanje stopnje produktivnosti, katera je razvidna iz naslednje tabele:

Proizvodnja na zaposlenega (v kg)

TOZD	I—III 1976	I—III 1975	Indeks I—III 76/I—III 75
TAP	6.636	6.251	106,2
TTI	2.057	2.065	99,6
UU	8.299	7.774	106,7
Skupaj DO lok. Kranj	2.820	2.687	104,9

Proizvodni TOZD so na lokaciji Kranj povečali produktivnost dela, merjeno v fizičnem obsegu v odnosu na enako obdobje preteklega leta za 4,9 %, kar je še celo nekoliko več kot je predvideno v gospodarskem načrtu (3 % do 4 %).

PRODAJA, IZVOZ, ZALOGE IZDELKOV

Pregled dosežene prodaje izdelkov I—III 1976/DP izvoz, POS LP/ (v 000 din)

	NETO REALIZACIJA			RABATI			STOPNJA RABATOV		
	Doseženo I—III 76	Indeks I—III 76 I—III 75	Indeks na plan	Realiz. I—III 76	Indeks I—III 76 I—III 75	Indeks na plan	Realiz. I—III 76	Realiz. I—III 75	Plan I—III 76
TAP	200.794	119,6	124,5	57.384	135,3	124,7	22,2	20,2	22,2
TTI	107.676	95,2	102,4	24.054	119,9	105,7	18,3	15,1	17,8
UU	45.951	112,4	94,7	4.280	121,7	76,8	8,5	7,9	10,3
Skupaj	354.421	110,0	112,6	85.718	129,9	115,3	19,5	17,0	19,1

Znatno je presežen planiran obseg prodaje stožd TAP v odnosu na plan (124,5), medtem ko stožd TTI dosega plansko dinamiko, vendar je ta znatno nižja kot v lanskoletnem prvem kvartalu. Obratna situacija je v tozd umetno usnje, ki je nekoliko pod planom, toda znatno nad lanskoletnim nivojem.

Pregled doseženega izvoza I—III 1976

(v 000 din)

	IZVOZ NETO REALIZACIJA			RABATI			STOPNJA RABATOV			%
	Doseženo I—III 76	Indeks I—III 76 I—III 75	Indeks na plan	Doseženo I—III 76	Indeks I—III 76 I—III 75	Indeks na plan	Doseženo I—III 76	Indeks I—III 76 I—III 75	Indeks na plan	
TAP	27.505	168,4	104,3	21.473	199,2	120,2	43,8	110,1	108,4	
TTI	13.262	248,7	116,5	12.255	404,1	244,1	48,0	132,2	156,8	
UU	3.241	189,3	67,5	1.059	234,8	194,3	24,6	118,3	241,1	
Skupaj	44.008	188,3	103,4	34.787	243,9	148,4	44,1	116,4	124,2	

Dejanska gibanja izvoza za prvo tromesečje kažejo, da se je le-ta v primerjavi z enakim obdobjem lani povečal za 88,3 % oziroma je za 3,4 % večji kot je predviden po letni dinamiki gospodarskega načrta. Nasprotno pa je kemična industrija Slovenije v prikazanem obdobju zabeležila izredno velik padec izvoza (preko 34 odstotkov).

Delovna organizacija Sava je na matični lokaciji izvozila v prvih treh mesecih za 44.008 tisoč din oziroma za 2.225 tisoč dolarjev in to v celoti na konvertibilno področje.

Splošno upadanje kupne moči prebivalstva in še relativno velik uvoz gumiranih izdelkov je eden od vzrokov, da so porastle zaloge naših izdelkov. Tako so se zaloge zvečale v primerjavi s 1. 1. 1976 za 16 % oziroma so ob koncu marca večje v primerjavi z istim obdobjem lani za 31 %.

Zaloge gotovih izdelkov (v 000 din)

	Zaloge za dan		Indeks		Indeks I—III 76 I—III 75
	1. 1. 1976	31. 3. 1975	31. 3. 1976 1. 1. 1976	31. 3. 1976 31. 3. 1975	
TAP	52.798	47.305	127	65.762	139
TTI	78.630	46.693	110	86.882	134
UU	28.496	28.008	109	31.165	111
Skupaj	158.924	140.006	116	183.809	131

NABAVA, ZALOGE MATERIALA

Nabava surovin in repromateriala v prvem tromesečju 1976

Osnovne skup. material.	ton	vrednost (000 d) fco tovarna	Indeks vred. na plan	Indeks I—III 76 vred. I—III 75	Uvoz (000 d) fco tovarna I—III 1976	Delež uvoza v %	Indeks uvoza I—III 76 I—III 75
kavčuk, PVC	5.440	67.494	98,1	118,9	62.101	92	112,8
kemikalije	5.109	55.609	121,5	119,8	25.438	46	97,9
tekstil in armature	1.356	82.357	100,9	113,1	27.076	33	86,5
Skupaj	11.905	205.460	104,7	116,8	114.615	56	102,0

V prvih treh mesecih je Sava, lokacija Kranj, nabavila 11.905 ton surovin in repromateriala v skupni vrednosti fco tovarna 205.460 tisoč din, oziroma za 168 % več kot v enakem obdobju lani. Od tega je uvozila za 114.615 tisoč din fco tovarna, kar predstavlja 56 % celotne nabave, in je doseženi uvoz skoraj enak lanskoletni dinamiki — indeks 102,0.

Iz podatkov je razvidno, da največji delež uvoza odpade na kavčuk in PVC — 92 %, kemikalije 46 % in na tekstil in armature 33 %.

Regionalni pregled uvoza surovin, rezervnih delov in opreme v prvem kvartalu 1976 — (v \$)

Opis	Skupaj	Zahod	Vzhod	Struktura uvoza
surovine	5.214.123	4.147.563	1.066.560	94,2
oprema	160.753	160.753	—	2,9
rezervni deli	159.695	155.656	4.039	2,9
Skupaj	5.534.571	4.463.972	1.070.599	100,0
reg. struktura	100,0	80,6	19,4	

(Nadaljevanje na 7. strani)

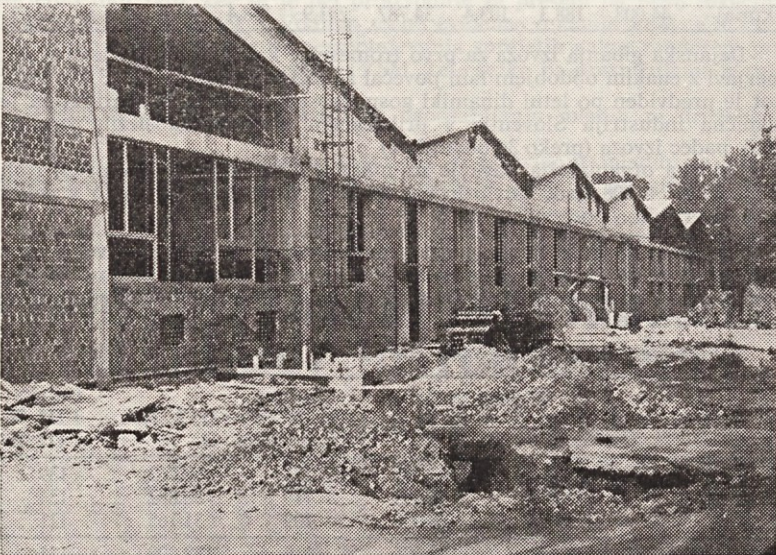

Piše: Pavel Sepe, član odbora za informiranje in dopisnik iz skupnosti tozdov Totra

Gradnja nove proizvodne hale v Totri se bliža zaključni fazi

O poteku gradnje enega največjih letošnjih objektov v Savi — totrške nove proizvodne hale za pozamenterijo že dalj časa nismo pisali. Danes lahko z veseljem povemo, da se gradnja približuje zaključni fazi.

Zgradba je v celoti pokrita, vstavljajo se okna in vrata. V notranjosti so plošene že vse instalacije in opravljen je bil tudi že tlačni preizkus. Notranji ometi so domala dokončani. Začeli so že z montažo barvarne. Vse to daje upanje, da se bo lahko

proizvodnja pozamenterije preselila v nove prostore že med kolektivnim dopustom konec meseca julija. Tako začetna zakasnitev v srednji gradbeni fazi ne bo imela večjih posledic, za kar se morajo gradbinci nedvomno zahvaliti izredno ugodnim vremenskim razmeram. Moramo še zapisati, da je trdnost gradnje že prestala prvi preizkus. Močan potresni sunek, ki smo ga doživeli v Sloveniji pred nekaj dnevi, ni zapustil na objektu nikakih sledov.

V okovalnici imajo vedno dosti dela

PO NAJBOLJSIH MOČEH

Razmišljanje ob »Dobronamerni pripombi« v glasilu Sava št. 7 — 8

Že v začetku naj povem, da ne želim, da bi ta sestavek služil kot razčiščevanje nekega »varnostnega problema«. K pisanju me je spodbudila povsem druga misel, in sicer, kako naš neposredni proizvajalec gleda na ukrepe iz varstva pri delu, na njihovo izvajanje in kako ceni delo tistih, ki take in podobne ukrepe predlagajo.

Ugotovitve delavk o stanju v okovalnici vezalk so povsem pravilne, vendar so po mojem skromnem mnenju le pozabile na nekatere bistvene stvari, ob katerih bi najbrž odstavek o »teoretičnem znanju« odgovornih zbledel. Pozabile so namreč omeniti, da je bil v dobro njihovem počutju zamenjan »kapalni« sistem ovlaženja vezalk z acetonom s sistemom navlaženja prek v acetonu namočenega filca. Ta ukrep ni samo zmanjšal koncentracije acetona v zraku (za polovico), temveč je tudi zmanjšal porabo acetona in veliko prispeval k požarni varnosti v obratu. Pozabile so tudi povedati, da je bilo vgrajeno v prostor centralno ogrevanje, ki v zimskem času v mnogočem izboljša klimatske razmere in delovno počutje, kar v drugih prostorih tovarne pozamenterije še ni izvedeno. Za prezračevanje pa, ki je »blažev žegen«, lahko z gotovostjo trdim, da deluje na meji že možnih razmer. Pri večjem odvzemu zraka bi še povečali prepih v prostoru, nad katerim se pa delavke že sedaj pritožujejo. Prostor je namreč vsaj za 1 m prenizek za tovrstno proizvodnjo. Meritve, ki jih je opravil zavod za varstvo pri delu, pa kažejo, da se koncentracija acetona giblje okoli zgornje dovoljene meje, ki znaša 420 ppm (ppm pomeni delcev na milijon).

Tudi miselnost, da je »teoretiziranje«, ki sicer že kaže prve rezultate, brez vrednosti, bo morala počasi preiti v zasledovanje dogajanj okoli sebe. Kritično bomo morali ocenjevati delo odgovornih in ga presojati vsak na svojem delovnem področju z vednostjo, da absolutne popolnosti ni ne v tehnologiji in tudi ne pri ljudeh kot posameznikih.

Grum

Pomoč Totre Tolmincem

Škoda, ki jo je povzročil potres na Kozjanskem, še ni odpravljena, pa nas je že prizadela nova nesreča — potres na Tolminskem. Ponovno je prišla do izraza solidarnost naših delovnih ljudi, ki je odraz naše vsesplošne družbene preobrazbe. Naša delovna skupnost ob tem ni stala ob strani. Takoj smo poslali na Tolminsko pošiljko vodovodnih cevi, in to v skupni vrednosti okrog 50.000 din. Poleg tega smo ponudili tudi tehnično pomoč pri obnavljanju poškodovanega vodovodnega omrežja na prizadetem območju. Naš prispevek glede na gospodarsko situacijo ni majhen, vendar pa ga vsi člani kolektiva odobravajo, saj vedo, da bi ob podobni nesreči tudi nam pomagala širša skupnost.

Poslovanje I – III

(Nadaljevanje s 5. strani)

Iz tabele je razvidno, da je v prvem kvartalu celokupni uvoz znašal 5.534 tisoč dolarjev, od katerega odpade 81 % na konvertibilno in 19 % na klirinško področje. Skoraj celotni uvoz odpade na surovine in sicer 94 %, ter samo 6 % na opremo in rezervne dele.

Stanje in gibanje zalog materiala v prvih treh mesecih je razvidno iz naslednje tabele:

Skupina	Zaloge 31. 12. 75 v 000 din	Povpr. zal. v I. kvart. v 000 din	Indeks	Vezava dni
kavčuk PVC	28.257	31.467	111	30
kemikalije	33.936	33.637	99	24
tekstil, armature	40.332	33.777	84	25
Skupaj	102.525	98.881	96	27

Zaloge surovin in reprodukcijskega materiala kažejo v prvih treh mesecih tendenco upadanja. Tako znašajo poprečne zaloge v tem obdobju 98.881 tisoč din oziroma so za 4 % nižje od stanja 31. 12. 1975.

Največji porast zalog ugotavljamo pri naravnem kavčuku, na katerega so vplivali terminski nakupi sklenjenih pogodb in pri sintetičnem kavčuku, kjer je predčasno prispela naročena količina, ki je bila predvidena za drugi kvartal.

POSLOVNI USPEH, AKUMULACIJA

Razmeroma ugodni proizvodni rezultati, predvsem produktivnost, ter razmeroma zadovoljiva realizacija v odnosu na plan pa nikakor nista argumenta, da napravimo zaključek o zadovoljivem poslovanju v tem obdobju.

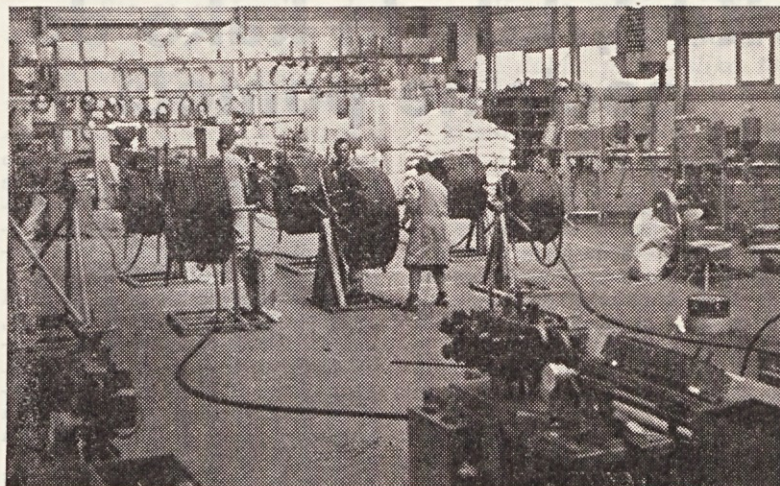
Poslovni rezultati, ki so razvidni iz bilanc uspeha posameznih stozdov oziroma tozdov kažejo, da kljub ugodni proizvodnji in prodaji, ki je bila v okviru predvidene, še zdaleč niso dosegli akumulacije kot smo jo planirali v letnem gospodarskem načrtu. Upad akumulativnosti ter s tem reprodukcijske sposobnosti DO kot celote nikakor ne sme biti znak za preplah, pač pa narekuje, da moramo napeti vse sile za izboljšanje EKONOMIČNOSTI POSLOVANJA. V prvem kvartalu letošnjega leta smo znatneje povečali stroške poslovanja na vseh nivojih (povečale so se cene surovinam, povečane so bile carine, oziroma uvedene nove uvozne davščine, cene storitev, pisarniškega in reprodukcijskega materiala itd.). Tako beležimo v vseh tozd oziroma stozd v DO SAVA velik porast materialnih stroškov, splošnih stroškov, pogodbenih in zakonskih obveznosti, nekoliko pa je v porastu tudi masa OD.

Ob izdelavi gospodarskega načrta smo izhajali iz obstoječih prodajnih cen, katere smo znižali v avgustu preteklega leta, iz cen surovin in ostalih splošnih stroškov, doseženih v zadnjem kvartalu preteklega leta. Na osnovi teh predpostavk smo torej ob dosledni realizaciji zastavljenih ciljev v letnem gospodarskem načrtu predvideli minimalni ostanek akumulacije, katera niti ne omogoča normalno realizacijo projektov, začrtanih v osnutku našega srednjeročnega programa razvoja 1976–1980. Ker pa smo nekatere predvidene stroške v tem obračunskem obdobju dosegli znatneje, kot smo to predvidevali, se nam kažejo neugodni poslovni rezultati.

Centralni strokovni svet je, kot smo že uvodoma omenili, razpravljal o poslovnih učinkih in na osnovi podanih podatkov ocenil poslovanje kot nezadovoljivo ter s tem v zvezi sprejel sklep, da se da osnovni poudarek ekonomičnosti poslovanja, to je, da je potrebno na vseh nivojih skrajno racionalno gospodariti s sredstvi ter s tem minimizirati stroške ter maksimirati proizvodne oziroma prodajne rezultate. Te akcije so v obliki normativov planiranega obsega stroškov že zapisane v letnem gospodarskem načrtu in jih je potrebno samo dosledno realizirati.

Pregled dosedanjega celotnega dohodka in dohodka ter primerjava z enakim obdobjem lani prikazuje naslednja tabela DO Sava, lokacija Kranj:

Elementi cel. dohodka	doseženo I-III 1976 (v 000 d)	Indeks na plan	Indeks I-III 76 I-III 75	STRUKTURA — CD brez inter. realiz.		
				doseženo I-III 1976	doseženo I-III 1975	Indeks I-III 76 I-III 75
eksterna realizacija	373.992	93,6	108,5	97,9	97,8	100,1
interna realiz.	170.258	105,0	130,5	—	—	—
izred. dohodki	7.918	261,0	100,1	2,1	2,2	95,5
CEL. DOHODEK	552.168	97,8	114,3	—	—	—
celotni dohodek brez interne realizacije	381.910	94,8	108,3	100,0	100,0	—
PORAB. SREDSTVA	462.025	104,5	149,0	76,4	69,4	110,1
mater. stroški	426.103	102,3	146,0	67,0	63,8	105,0
amort. skupaj	35.922	140,3	180,8	9,4	5,6	167,8
od tega:						
— predpisana	20.858	131,7	182,1	5,5	3,2	171,9
— nepredpisana	15.064	154,4	179,1	3,9	2,4	162,5
DOHODEK	90.143	73,4	83,4	23,6	30,6	77,1

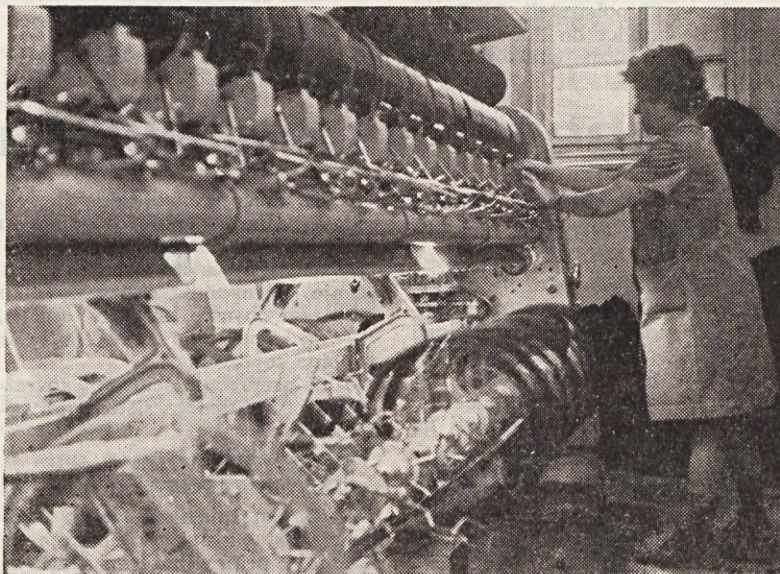
Posnetek iz TOZD Plastične mase, kjer izdelujejo tudi vodovodne cevi, ki so jih poslali na Tolminsko

49. obletnica ustanovitve Totre je za nami

Vsako leto konec aprila praznujemo obletnico ustanovitve naše delovne organizacije. Letos se je dogodilo, da je bil dan Totre že 24. 4. Ker je Totra začela s proizvodnjo leta 1927, smo letos praznovali 49. obletnico njenega obstoja. Lahko rečemo, da smo to opravili skromno, vendar uspešno. Proslava je bila v kulturnem domu v Hrušici. Za uvod je direktor Totre tovariš inž. Miloš Rojec spregovoril članom kolektiva o pomenu praznovanja. Omenil je, da bomo slovesneje proslavljali naš dan prihodnje leto, ko bomo praznovali 50. letnico tovarne. Tedaj bomo povabili tudi predstavnike matičnega podjetja, občine in družbenopolitične organizacije. Na kratko je tudi omenil, da se nam glede na splošno gospodarsko situacijo v državi ne obetajo lahki časi in pošteno se bomo morali potruditi, da bomo zaslužili tak kos kruha, kakor smo ga doslej. Vendar je na koncu dejal, naj na ta praznični dan pustimo ob strani skrb in naj se poveselimo kot velika, enotna družina, posebno še, ker se bliža čas prvomajskih praznikov.

Po tem uvodu so pionirji osnovne šole iz Hrušice izvedli krajši kulturni program. Posebno pa je ugajala »kronila« Totre (posegla je v obdobje zadnjega leta), ki jo je zapel upokojenec, bivši član naše delovne skupnosti.

Vzdušje je bilo prijetno in ob prigrizku, pijači ter ob zvokih »Amoresa« je kar prehitro minil čas. Razšli smo se dobre volje kot prijatelji.

Detajl iz Totre — navijanje preje za izdelavo vezalk

Kdaj, kdo in kako do socialne pomoči

Kdaj?

Tudi v tekočem koledarskem letu 1976 bomo podeljevali socialne pomoči v obliki denarja in naturalij.

Ker je pomladni čas šel mimo nas brez občutnih sprememb ali podražitev osnovnih življenjskih predmetov, smo se odločili, da je boljše razdeliti pomoč enkrat letno in tedaj v višjih zneskih. Najbolj primeren je jesenski čas. Zakaj? Na pragu je novo šolsko leto, nabava ozimnice, kurjave in za otroke jesenska garderoba. Med letom pa bomo reševali kot doslej le tiste posameznike, ki se bodo zaradi posebnih okoliščin znašli v kritični življenjski situaciji.

Kdo?

Pri razdelitvi moramo upoštevati načelo vzajemnosti in solidarnosti medsebojnega spoštovanja in upoštevati pravice vsakega delavca. Danes ti, jutri jaz!

Po samoupravnem sporazumu o delitvi sredstev sklada skupne porabe lahko uveljavlja delavec pravico do socialne pomoči v naslednjih primerih:

- če s svojimi sredstvi in sposobnostjo ne more pridobiti zadosti sredstev za preživljanje sebe in oseb, ki jih je po zakonu dolžan preživljati,

- če je dalj časa na bolezenskem dopustu in nadomestilo, ki ga v tem času prejema, ne zadostuje za normalno življenje in stroške, ki so potrebni za čimprejšnjo ozdravitev in vrnitev na delo,

- neurejene stanovanjske in druge razmere zaradi katerih ima posameznik velike stroške, ki povzročajo slabo socialno stanje.

Za socialno pomoč lahko zaprosijo tudi:

- socialno ogroženi učenci poklicne gumarske šole in učenci šole za gumarske delavce in učenci ostalih strok,

- socialno ogroženi otroci staršev, ki so se v podjetju smrtno ponesrečili, bili invalidsko ali starostno upokojeni.

Torej vsak kdor je iz kakršnihkoli razlogov prizadet.

Dohodek na družinskega člana je samo osnovni pokazatelj, ki še ne opravičuje pravice do dodelitve pomoči. Dva navidezno enaka primera

sta lahko zelo različna. Vzemimo mater ali očeta samohranilca, če stanuje kot najemnik ali podnajemnik ali mater oziroma očeta samohranilca z enakim OD, ki stanuje in živi pri svojih starših.

Posebej pa moramo biti pozorni na samohranilce z enim otrokom, kjer je dohodek na družinskega člana kaj hitro v zgornjem povprečju. Stroški najemnine, elektrike in drugi so porazdeljeni samo na dva družinska člana oz. enega samega plačnika.

Po drugi strani pa moramo biti pozorni na morebitne druge virov, ki jih ima družina. Za primer služi nezaposlena žena delavca, ki opravlja na domu pridobitno delo (mala kmetija, obrt).

Zaradi tako različnih življenjskih pogojev smo se odločili, da bo dohodek na družinskega člana resnično in zgolj za orientacijo, kjer bodo dovoljena odstopanja navzgor in navzdol, in sicer:

pod 1.200.— na družinskega člana prejme pomoč 1.200.— din

od 1.200.— do 1.400.— na družinskega člana prejme pomoč 1.000.— din

od 1.400.— do 1.600.— na družinskega člana prejme pomoč 800.— din

Samohranilci z dohodkom od 1.300.— do 1.600.— na družinskega člana prejme pomoč 1.000.— din.

Kako?

Da bi bila razdelitev čim bolj pravična, smo se odločili v enem od naslednjih Informatorjev objaviti obrazec, ki naj bi izpolnjen služil kot vloga — prošnja za dodelitev pomoči.

Vsak zaposleni, ki smatra, da je upravičen prejeti pomoč, naj izpolnjen obrazec naslovi na oddelek za socialno varstvo in družbeni standard najkasneje do 4. junija 1976.

Po tem datumu bomo vlogo obravnavali po običajnem postopku.

V posameznih primerih, kjer ne bi mogli na podlagi pokazateljev iz vaše vloge razbrati razmer, bomo morali in želeli obiskati družino na domu.

Pomoči se bodo izplačevale konec avgusta in v začetku septembra.

Ana Čebulj

zdrženega dela ter drugih organizacij in organov ter družbenopolitičnih skupnosti, da bi zavarovali in rešili prebivalstvo in materialne dobrine pred elementarnimi nesrečami in vojnimi učinki.

KAJ POMENI POJEM SAMOZAŠČITA

Samozaščita občanov predstavlja v okviru civilne zaščite najbolj množično organizirano sodelovanje občanov pri nujnih ukrepih in postopkih, ki zadevajo preventivno zaščito, prvo pomoč, reševanje samega sebe in svojih družinskih članov ter vzajemno pomoč ob zaščiti in reševanju nasploh. Samozaščito v okviru CZ je treba torej opazovati kot ožji pojem in ožji kompleks vprašanj.

Ko bodo ti pojmi jasni slehernemu delovnemu človeku in občanu, se lahko poglobljeno seznanimo z delovanjem in nalogami družbene samozaščite.

BAZA NOSILKA NEPOSREDNIH NALOG DRUŽBENE SAMOZAŠČITE

Zlasti je treba poudariti naslednje: Družbena samozaščita je namreč sestavni in neločljivi del samoupravljanja, to je sistema, v katerem naj delovni ljudje sami neposredno odločajo o pogojih svojega dela in o vseh družbenih zadevah. To je naš temeljni politični cilj, in s tem, ko utrjujemo zavest delovnih ljudi, da so predvsem sami odgovorni za varnost in nemoteno izboljševanje delovnih pogojev in življenjskih razmer ter za nedotakljivost samoupravnih odnosov, z razvojem katerih postajajo gospodar svoje usode, utrjujemo samoupravljalno socialistično zavest.

Vprašanje naše varnosti, varnosti ljudi in premoženja že tudi v praksi ni več predvsem stvar strokovnih služb in državnih organov, ter družbenopolitičnih in drugih družbenih organizacij, skratka vseh družbenih organizmov.

(Nadaljevanje s 1. strani)

Delavski zakon

bi to bilo napisano v kar najbolj razumljivem jeziku, dostopnemu vsakemu delovnemu človeku. Na svoje delo so sigurno lahko ponosni, saj jim je oboje uspelo. Prav te dni prihajajo iz tiska prvi izvodi osnutka in jih bo v kratkem mogoče dobiti. Zato vam priporočam, da vaša sindikalna in partijska organizacija kupi dovolj izvodov, da ga bo lahko dobil in prebral vsak delavec, ki ga to zanima. Zanima pa prav vsakega, oziroma ga bo moralo zanimati. Gotovo ste že naredili tudi program, kako se vključiti v javno razpravo, ki bo tekla nekaj mesecev po vsej državi, kajti sestavljalci zakona menijo, da so še stvari, ki jih sami v osnutek niso mogli ali niso znali zajeti, pa jim bo zato javna razprava mnogo pripomogla k temu, da bi dokončno sprejeti zakon bil res delavski zakon!

Nemogoče je, da bi v tem kratkem članku opisal vsaj bistvo tega obsežnega dokumenta. Na konkretnem primeru vam hočem le povedati, kako res enostavno in nekomplikirano je napisan 170. člen na primer, takole pravi: »Za kršitve delovnih obveznosti in druge kršitve delovne discipline je mogoče delavcu izreči enega izmed naslednjih disciplinskih ukrepov — opomin, javni opomin, razporeditev na drugo delovno mesto v skladu s tem zakonom, denarno kazen, prenehanje delovnega razmerja.« To ni nikakršen pravniški jezik ampak jezik, v katerem govorimo vsi in zato bo najbrže ta knjižica resnično postala tista, ki jo bo imel vsakdo pri sebi, ne samo takrat, ko bo v njej iskal svoje dolžnosti ampak tudi takrat, ko bo v njej iskal svoje pravice. Še to naj povem, da so poglavja o pravicah in dolžnostih morda samo na prvi pogled najpomembnejša, še bolj kot ta so najbrž pomembna tista, ki govorijo o družbenoekonomskih odnosih delavcev v združenem delu, potem o samoupravnem organiziranju združenega dela in o uresničevanju samoupravljanja delavcev v združenem delu.

Pripomba urednika: Razumljivo, da se tudi Sava z vso intenzivnostjo vključuje v obravnavo Zakona o združenem delu. O nekaterih akcijah smo že pisali, ob koncu maja oz. prve dni junija pa bomo objavili več povzetkov ter predlogov. Sledile bodo obširne razprave v sindikalni, partijski in mladinski organizaciji, skratka v vsej delovni organizaciji.

Družbena samozaščita

nadaljevanje iz prejšnje številke

KAJ POMENI POJEM NARODNA ZAŠČITA

Narodna zaščita predstavlja oboroženo formacijo in osnovo (najmasivnejši del) enot v krajevni skupnosti in OZD. Z enotami narodne zaščite se pokriva ves teritorij občine, republike in s tem zagotavlja nenehno in masovno vojni akcij na vsakem delu našega ozemlja in v vsaki vojni situaciji. Globalne naloge, ki jih izvaja narodna zaščita, so:

- da ščiti družbeno in drugo premoženje prebivalstva,

- da preprečuje sodelovanje prebivalstva s sovražnikom,

- da uničuje materialna in tehnična sredstva, depoje, skladišča in za sovražnika pomembne objekte,

- da skrbi za medsebojno obveščanje, zbira podatke o sovražniku in o tem obvešča pristojne organe,

- da samostojno uničuje manjše skupine sovražnika,

- da preprečuje delovanje sovražnikovega političnega sistema ali posameznikov.

KAJ POMENI POJEM CIVILNA ZAŠČITA

Ta pojem zajema v našem družbenem sistemu najširšo obliko organiziranja, pripravljavanja in sodelovanja delovnih ljudi in občanov, temeljnih in združenih organizacij

Naša pomoč Posočju

Takoj po prvih vesteh o potresu v Posočju je Sava poslala prizadetim 100 šotorskih blazin, hkrati pa smo tudi zvedeli o akciji, ki so jo izvedli naši taborniki v Tolminu in v Breginjah pri Kobaridu. Da bi nam povedali kaj več o sami akciji ter o vtisih, smo za razgovor naprosili tov. Vuleta Cicmila, blagajnika odreda Albina Drolca, ki se je udeležil omenjene akcije skupaj z načelnikom odreda tov. Darkom Jenkom.

Povedal je naslednje:

V nedeljo, 9. maja, je Planinsko društvo Kranj organiziralo izlet na Kum nad Trbovljami. Na tem izletu sem bil tudi s hčerko. Ob vrnitvi smo po radiu slišali posebno obvestilo, naj se tov. Ivanka Šorli (ki je gospodar s šotori) zgleda na občinski taborniški zvezi v Kranju. Ko sem stopil iz avtobusa na kranjski avtobusni postaji, me je ustavila sosedica in povedala, da so tudi mene klicali po telefonu iz Tolmina. Potre-

Vule Cicmil

bovali so pomoč pri postavljanju šotorov. Takoj sem odšel na občinsko taborniško zvezo, od tam pa v skladišče. Tam je bilo zbranih že 17 naših tabornikov, ki so slišali poziv po radiu. To je bilo okrog 17. ure.

popoldne. Takoj smo se lotili kompletiranja in dve uri kasneje so bili pripravljeni za odvoz. Iz štaba civilne zaščite v Tolminu so poslali poltovorni avto. Imel je že naložene šotore iz Bohinjske Bistrice in Tržiča. Ko je naložil še naše, ni bilo prostora za ljudi. Kje dobiti takojšen prevoz za 6 tabornikov? Šli smo na postajo milice. Tam so nam zagotovili džip, ki je pripeljal v najkrajšem času. Iz Kranja smo odšli ob 21. uri in ob 23. uri smo bili v štabu Na brajdi v Tolminu.

Ob prihodu v Tolmin smo dobili vtis, da se dogaja nekaj nenavadnega. Ljudi skoraj ni bilo videti. Namestili so nas v garderobo nogometnega društva v Tolminu. Za nami so pripeli še taborniki iz Ljubljane in Domžal, zato je bila noč zelo kratka. Zjutraj nas je stresel nov potres, 10 minut zatem še eden. V štabu so določili kraje, kam prepeljati šotore, hkrati pa so formirali ekipe za postavljanje. Naša skupina je šla v Breginje. Organizacija dela je bila kljub težavnemu položaju povsem v redu.

— Na kakšnih terenih ste postavljali šotore?

Štab je v zelo kratkem času sestavil ekipe, izdelal sezname in določil kraje za postavljanje šotorov ter razdeljevanje odej in blazin. V Breginje so nas skupaj z vojniki in nekaj domačini — taborniki peljali hkrati štirje kamioni.

— Kako so vam določili kraj za postavljanje?

Akcija je bila v celoti v rokah štaba in morali smo se ravnati po njegovih navodilih. Marsikje smo morali še prej prijeti za kose, grablje, da smo lahko pripravili teren. Glede na lastne taborniške izkušnje pa smo v nekaj primerih morali spremeniti izbor krajev, ker so šotore planirali tudi v strme terene. Tudi vojska je v celoti opravila delo, domačini pa so bili precej zbegani. Potrebno je bilo postoriti še marsikaj okrog šotorov, morali pa smo tudi počakati komisijske, ki je pregledala šotore in nato določila ljudi, ki naj se v njih nastanijo.

— Ste se srečevali z domačini?

Srečevali smo le starejše in stare ljudi, le izjemoma si videl mladega človeka ali otroka.

Darko Jenko

Slika je bila grozna. Deževalo je. Ljudje so stali pred ruševinami lastnih hiš, vanje niso smeli, niti si niso upali. Človek se nelagodno počuti, rad bi nekaj ukrenil, pomagal. Mnogi so čakali, da bi kdo od nas vsaj nekaj rekel. Imeli so tudi prisiljeni delati po ukazu; seveda smo po končanem delu tudi njim kaj pomagali.

— Ali so nastanili vse v prikolice in pod šotore?

Reševali so najprej najstarejše, bolne ljudi in otroke. Nekateri, ki so bili še kolikaj pri močeh, so si sami naredili streho nad glavo iz odpadlih desk ali polivinila. Največ pa je bilo takih, ki so bili dejansko potrebni pomoči in niso bili zmožni sami ničesar storiti.

— Ali si lahko predstavljam, kako je bilo?

Nekdo, ki ni bil tam, si tega ne more predstavljati.

— Kakšen je bil kraj pred potresom?

Vas je stara. V njej je le ena novejša hiša. Sam kamen. Kot orientalska vas, še s kamni tlakovane poti. Kdo bo popravil, saj so tu samo stari ljudje, brez otrok. Hiše razpadajo, potres pa jih je dokončno porušil. Tri četrtine hiš ni več uporabnih.

— Ali smo prebivalci Slovenije in tudi drugih republik iz poročil dobili pravo sliko teh krajev?

Mislím, da sredstva informiranja niso docela izpolnila naloge, saj razen podrtih sten, razpokanih zidov niso prikazali življenja in pravih posledic po potresu. Ob tem, kar je bilo prikaznega, je podoba o življenju, o porušenih domovih, zelo pomanjkljiva.

— Tudi edina večja delovna organizacija v teh krajih je utrpela precejšnjo škodo (obrat TIK iz Kobarida). Kaj lahko poveste o tem?

Kljub temu, da je bila kolektivno prizadejana precejšnja škoda, so se obrnili k prebivalstvu. Skupno s krajevno skupnostjo so takoj organizirali prehrano za celotno področje, saj je bilo to neobhodno potrebno, ker pretežna večina ljudi ni imela več lastne kuhinje.

— Kolikšen je prispevek Sava v tej akciji?

Sava je v Posočje poslala:

— skupnost TOZD Totra za 5 milijonov vodovodnih cevi,

— skupnost TOZD KTM 1 prikolico,

— Sava v Kranju 100 blazin in 8 šotorov.

Skupno je bilo iz Kranja poslanih na potresno področje 41 šotorov (četvorčkov).

— Ali ste zaradi izostanka z dela imeli v DO kakšne težave?

Težav ni bilo prav nobenih, vsem so priznali izredni plačani dopust. Vrnili smo se v ponedeljek zvečer okrog 21. ure, prevoz pa nam je preskrbel štab.

— Kaj menite o pomoči naših tabornikov v tej akciji?

Ljudje vse premalo poznajo tabornike. Naše glavne naloge so: ohranjanje tradicije NOV, življenje v naravi, čuvanje narave ter pomoč ljudem. Vse tri naloge smo izpolnili. Imeli smo priložnost, da smo se vključili v veliko družino, kjer se je izkazala človeška solidarnost. Naša akcija se bo nadaljevala.

Ko v tem odstavku omenjamo tabornike, moramo omeniti tudi veliko zavest naših vojakov, ki so bili od četrtka dalje zraven ob vsakem času in povsod, kjer je bilo potrebno.

— Slišali smo, da se pripravljala delovna brigada, ki bo odšla v Posočje?

Ko bo ta formirana (upam, da bo organizacija stekla takoj), smo pripravljeni, da se ji priključimo v kar največjem številu.

Jože Štular

Mladi so razpravljali

O posameznih sejah sveta ZSM Sava Kranj doslej na mladinski strani glasila Sava še nismo poročali. 14. redna seja sveta ZSM, ki je bila 12. 5. 1976, pa je vendar toliko pomembna, da bi jo radi predstavili bralcem.

Pravzaprav bi radi predstavili prvi dve točki dnevnega reda, in sicer: razpis za priznanja mladim družbenopolitičnim delavcem in mentorjem ter kadrovanje v občinsko konferenco ZSM Kranj.

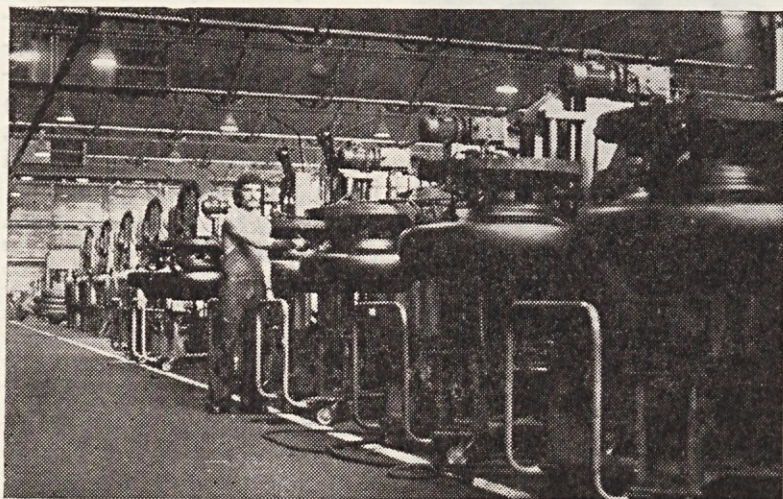
OK ZSM Kranj podeljuje ob 25. maju — dnevu mladosti priznanja zaslužnim članom organizacije ZSM. Predloge z obrazložitvami pošljejo osnovne organizacije ZSM ali kolektivni organi. Občinska konferenca napravi na osnovi obrazložitve nadaljnji izbor.

Seveda je izbor treba napraviti že v sami osnovni organizaciji, saj je število zaslužnih članov običajno veliko. Tako smo morali izbor narediti tudi v Savi.

Svet ZSM Sava predlaga, da dobijo priznanje štirje zaslužni mladinci, in sicer Valentin Zaletel, Brane Pečjak, Milan Čufer in Marko Tomšič.

Prav tako podeljuje OK ZSM Kranj ob dnevu mladosti tudi priznanja družbenopolitičnim delavcem, ki niso več člani organizacije ZSM, vendar pa s svojim delom in izkušnjami veliko pripomorejo k boljšemu delu organizacije ZSM (mentorji organizacije mladih).

Svet organizacije ZSM Sava je bil enotnega mnenja in predlaga, da prejme tako priznanje letos tov. Anton Bajuk.

Priznanja mladim v Savi

Tov. Pečjak, sekretar organizacije ZSM Sava, ki je vodil sejo, nas je informiral, da bo že v septembru volilna konferenca in da je v organe OK ZSM Kranj, ki se bodo formirali po konferenci, potrebno predlagati tudi člane iz naših osnovnih organizacij.

Sklenili smo, da za člana predsedstva OK ZSM Kranj za naslednje mandatno obdobje predlagamo tov. Edota Grudna in Dragišo Noviča.

Obpravnavali smo tudi predloge za člane komisij pri OK ZSM Kranj. Domenili smo se, da predlagamo za vsako komisijo dva člana, od katerih bi bil eden predsednik, drugi pa eden od članov komisije.

Za člane komisij pri OK ZSM Kranj predlagamo naslednje mladince: kulturna komisija — Vida Lončar, Mirjana Mitič, center za obveščanje in propagando — Jože Vratarič, Marko Tomšič, komisija za družbenoekonomske odnose — Marjan Vreš, Franc Šeruga, komisija za idejnopolitično delo — Anton Kovič, Valentin Zaletel, komisija za SLO — Vladimir Lacko, Danica Žgalin, komisija za šport — Simon Tulipan, Savo Kostić, komisija za OZD — Brane Pečjak, Simon Tulipan, kadrovska komisija — Edo Gruđen, Marija Žumer.

To so predlogi savskih osnovnih organizacij. O samem poteku občinske volilne konference, ki bo jeseni, bomo tudi poročali.

Seveda pa bomo že v naslednji številki glasila predstavili tudi letošnje nagrajence ob dnevu mladosti.

M. Tomšič

Mladi na stari pošti so delavni!

Dne 23. 1. 1976 smo na Stari pošti (nabavni in prodajni sektor) ustanovili svojo OO ZSM Sava. Ta organizacija je bila nujna, ker mladi na Stari pošti nismo bili dovolj povezani z drugo mladino v Savi.

Od ustanovitve dalje smo bili precej aktivni. Konec marca in v aprilu smo se pripravljali na kviz, ki smo ga organizirali 22. 4. 1976 v domu JLA. Ta kviz smo organizirali predvsem za delavce na Stari pošti, povabili pa smo tudi predsednike drugih OO ZSM Sava, predsednike družbenopolitičnih organizacij in sindikata.

Kviz na temo »Sava nekoč in danes« je bil razdeljen na tekmovalni in humoristični del. Tekmovale so 3 ekipe, in sicer: ekipa nabave (Irena Nadiževc, Irena Vagaja, Janez Kranjc), Ekipa prodaje UU (Dušan Petek, Marija Teran, Jože Juvan) in ekipa POS (Vili eŠč, Stane Nograšek, Tine Dolinar).

Tekmovalci so odgovarjali na najrazličnejša vprašanja iz zgodovine Save, samoupravljanja v Savi, o izdelkih, mladini in športu.

Tekmovanje je bilo zanimivo. Zmagala je ekipa POS, ki si je prislužila potovalke, druga je bila eki-

pa prodaje UU, ki je prejela pribor za namizni tenis, tretje mesto pa je pripadlo ekipi nabave, ki je prejela knjižne nagrade.

V humorističnem delu kviza so se tekmovalci — gledalci iz dvorane pomerili v spretnosti rok. Zvijali so volno v klobčič in napihovali balončke. Zmagovalec je prejel tudi skromno nagrado.

Program je popestril naš znani Savčan in pevec Stane Vidmar, ki je ob spremljavi harmonikarja Braneta zapel dve pesmi, in pa folklorna skupina Sava, ki je zaplesala ples iz Rezije.

Večer se je nadaljeval s plesom, na katerem je igral vojaški ansambl SMB 220.

Milena Grilc

Koliko sredstev je zbranih za nabavo aparature za zgodnje odkrivanje raka na dojkah

V zvezi z razgovorom s tov. Štularjem vam posredujemo naslednje podatke oz. ugotovitve:

1. Prilagamo okrožnico medobčinskega sveta — povzetek dela odbora in nadaljnje naloge.

2. Do 14. 5. 1976 je bilo zbrano na žiro računu odbora za nabavo rentgenskega aparata 1632.968,85 din za območje celotne Gorenjske. V občini Kranj pa je bilo zbranih do 14. 5. 1976 819.318,35 din. Od tega so nakazale OZD, OOS, krajevne skupnosti, družbenopolitične organizacije 788.467,60 din, posamezni občani oz. skupine občanov pa 30.850,75 din.

3. Opravljeni so bili razgovori s predstavniki zdravstvenih organizacij Gorenjske v zvezi s prostorskimi namestitvami aparature, kadrovskimi potrebami in problemi zagotavljanja plačila zdravstvenih uslug.

Pri tem smo le načelno našli rešitve o navedenih vprašanjih, vendar sem prepričan, da bodo ti problemi kmalu rešeni.

4. Ne samo na osnovi že zbranih sredstev, temveč tudi po izredno širokem odzivu delovnih organizacij in posameznikov (tudi obrtnikov in kmetov) lahko sklepamo, da našo akcijo vsi podpirajo. Podobno je tudi v drugih občinah Gorenjske.

Po našem zgledu so se organizirali tudi v drugih regijah (obalnoкраško območje, celjska regija) in vodijo enako akcijo.

5. Zdaj tečejo razgovori o tipu oz. firmi aparata, ki naj bi ga kupili, in o uvoznikih.

Pri tem se zavedamo, da delno upoštevamo že obstoječe podobne aparature zaradi lažjega servisa vzdrževanja, zagotavljanja rezervnih delov itd. Dokončno se bomo odločali v sodelovanju z republiškimi zavodom za boj proti raku.

Viktor Eržen

V cestnem prometu se dušimo!

Rešitev je posojilo za novogradnje, rekonstrukcije in modernizacijo cest v SR Sloveniji!

Sava ima svojo zobno ambulanto

Za mnoge presenečenje, za vse pa razveseljiva vest. To lahko z vsem upravičenjem napišemo v podnaslov tega članka, ki smo ga najavili že v prejšnji številki Save. Oglašili smo se v lepi in svetli zobni ambulanti na Medetovi 1. Na delu je bila prva ekipa v sestavi: Jelka Turk, dr. stomatologije, Cvetka Be-

amalgama in silamat — mešalec za silikatne kapsule za zalivke v vidnem sektorju ust. Te zmesi sedaj mešamo in pripravljamo ročno (delo je zaradi tega zelo zahtevno), medtem ko sta prava količina snovi in potek mešanja pri novem stroju avtomatska. Od tega seveda zavisi kvaliteta plombe.

Ekipa zobne ambulante v popolni postavi dr. Turkova, Franci Bidovec in Cvetka Beravs

ravs, asistentka in Franci Bidovec, zobotehnik.

— Ambulanta ima nove prostore. Kako je opremljena?

Ko dobimo še vse naročene aparature, bomo peta ali šesta najbolj opremljena zobna ambulanta v Kranju. Seveda je klub sodobni opremi delo za pacienta še zmeraj boleče, je pa postopek vrtanja z bor vrtalnim aparatom precej krajši kot pri klasičnih aparatih. Ob tej aparaturi je prepravljanje lažje in hitreje. Čakamo pa dentomat — mešalec

— Kdaj boste dobili kompletno opremo?

Ne vemo, lahko je jutri, čez mesec dni ali celo več. Vse je odvisno od tega, kdaj bo dovoljen uvoz, saj je oprema že dalj časa naročena. Še najbolj pogrešamo aparat za odstranjevanje zobnega kamna.

— Kakšen pregled imate nad stanjem zob naših delavcev?

Že sedaj imamo delo dokaj dobro organizirano, čeprav še nimamo izdelane dokončne sistematike dela

in obiskov. Za zobno ambulanto sta planirani 2 kompletni ekipe s 3 člani. Sedaj je stalna le ena ekipa, ker je dr. Segulova v bolniškem staležu in jo nadomešča zdravnik iz zobne ambulante v Kranju. Ker opravi sedanja ekipa s takim nadomeščanjem že v delovnih dneh predvideno število ur, je prosta vse sobote, razen prve v mesecu. Dogovarjamo pa se, da bi v kratkem uvedli dopoldansko izmeno tudi ob sobotah, ki so delovne po koledarju Save.

— Ob otvoritvi je bilo poudarjeno, da boste zelo strogi pri sprejemanju pacientov, to pomeni, da ne bo nobenega »spuščanja naprej«.

Paciente bomo sprejemali oz. naročali po spisku, ki nam ga bo pošiljala ambulanta prve pomoči. Torej se bo vsak novi pacient vpisal v tej ambulanti. Za paciente z bolečinami (če jih res imajo) pa sta predvideni 1—2 uri pred pričetkom jutraj in uro pred začetkom popoldanske izmene (bolečine se dajo preveriti tudi s slikanjem zob). Seveda velja to le za paciente z bolečinami, za vse druge posege pa se bodo morali vpisati v spisek. Želimo delati zares racionalno. Za vsako obdelavo planiramo pol ure in v tem času vsaj 2—3 zalivke. Tako bi sprejeli v eni izmeni 10 pacientov. Če pa bomo prosti (naročeni pacienti npr. ni prišel), ne bomo čakali, ko pa imamo možnost poklicati drugega pacienta z delovnega mesta, če je seveda dosegljiv. Posameznega pacienta bomo začeli najprej zdraviti in ga obenem že naročili npr. za protektiko, tako da bo imel vsak naš pacient zobe v najkrajšem času povsem v redu. Tako se ne bo dogajalo, da bi imel odprt zob po ves mesec, kot je bilo to mnogokrat pri zdravljenju v drugih zobnih ambulantah.

— Kakšni so prispevki za zobotehnične usluge?

Zdravljenje je brezplačno, le za protetiko je 25 % prispevek. Zdravstveni dom je trenutno brez zlatih ploščic; gram je bil 68,00 din. Tako lahko kupi pacient zlato sam ali pa uporabimo avropalke, ki je enakovredna zlitina zlatu. Po kvaliteti in obstojnosti je celo boljša, le da sčasoma nekoliko potemni.

— Kaj menite o Savčanih in njihovih zobeh?

V skrbi za popravilo in ohranitev zob so poprečni. Nekateri boljši, drugi slabši. Stanje nas ne zastrašuje. V čakalnici je red, hodijo točno, izguba časa je resnično majhna.

FRANCI BIDOVC, zobotehnik

Delo teče in imamo ga dovolj. Zadovoljen sem. Tudi za moje delo manjka še nekaj aparatov, ki so naročene v tujini. Naše tovarne jih namreč ne izdelujejo. Delo teče kljub temu naprej, le da bi se z novo aparaturo dalo barve bolje in kvalitetneje mešati, medtem ko je tehnični postopek enak.

Ob ustrezni opremljenosti (če izvzamem aparature, ki jih še nismo uspeli dobiti) je verjetno edina težava premajhen prostor za tehniko. Vendar ob dobri volji in obilici dela to niti ni tako velik problem.

Toliko so nam za prvo širšo informacijo povedali v novi zobni ambulanti Save dr. stomatologije tov. Jelka Turk, njena asistentka Cvetka Beravs in Franci Bidovec, ki slovi kot izredno natančen in dober zobotehnik. Čeprav je prvi zapis skromen, smo prepričani, da smo prav vsi v Savi že nestrpno pričakovali svojo zobno ambulanto in da smo danes veseli in zadovoljni (četudi bodo nekateri posegi še vedno boleči), ker se bomo izognili dolgemu

Zobotehnik na svojem delovnem mestu

— Ali boste opravljali vse posege zdravstveni polikliniki?

Opravljali bomo delo glede na aparature, ki jih imamo, medtem ko bomo kirurške posege, posege pri ustnih boleznih in dela pri premikanju zob prepustili specialistom v zdravstvenem domu. Tudi slikanje zob (rentgen) bo opravljal zdravstveni dom.

zdravljenju zob in izgubi celih dopoldnevo in popoldnevo v nabitosti čakalnicah zdravstvenih domov.

Ob koncu razgovora je dr. Turkova posebno pohvalila vse vzdrževalce (monterje in mizarje), ki so vestno, strokovno in hitro opravili svoje delo.

L. M.

Delo v ordinaciji je natančno in zahtevno, naš sodelavec bo v kratkem imel popravljene zobe

Mednarodna zveza za boj proti raku — ki združuje strokovna in laična dejstva ter tudi ustanove, katerih dejavnost je posvečena problemom te bolezni — je že pred leti dala pobudo, da naj bi v vseh deželah po svetu en teden v letu proglasili za »Teden boja proti raku«, nosilci in organizatorji akcij pa naj bi bila predvsem društva za boj proti raku. V Jugoslaviji smo vsako leto prvi teden v marcu izbrali za Teden boja proti raku, program in obeležje tega Tedna pa mu dajejo društva za boj proti raku. Namen Tedna je predvsem spomniti javnost na probleme in potrebe boja proti

Ob tednu boja proti raku

rakavim boleznim in jo pridobiti za pomoč zdravstveni službi pri reševanju teh problemov. Potrebe namreč tudi pri nas daleč presegajo doseg ter zmogljivosti zdravstvene službe same. Rak je — kot bolezen današnjega časa — splošen družbeni problem, zadeva posameznike, družine in vse družbene dejavnike, ne le zdravstvo.

Boj proti raku pomeni izkoristiti vsa sodobna dognanja medicinske znanosti na področju preprečevanja, odkrivanja, ugotavljanja in zdravljenja raka ter tudi na področju rehabilitacije in druge oskrbe rakavih bolnikov. Namen teh prizadevanj je znižati število zbolelih, zvišati število ozdravljenih, da bi bolnike, bodisi ozdravljene ali le začasno zazdravljene čim bolj uspešno rehabilitirali telesno, duševno in socialno, ter ne nazadnje, zagotovili bolnikom z napredovalo boleznijo ustrezno medicinsko oskrbo in vso potrebno drugo nego.

Da bi bil boj proti raku uspešen na vseh naštetih področjih, sta sodelovanje in pomoč ljudstva zdravstveni službi nujno potrebna. To bomo dosegli le z ustrezno zdravstveno vzgojo prebivalstva, ko bodo ljudje razumeli značaj raka, ko bodo vedeli, v koliko in na kakšen način se ga je moč obvarovati, ko bodo vedeli, da je bolezen po večini moč ozdraviti, če je zgodaj odkrita in zdravljena ter da je moč preprečiti ali olajšati mnoge njene nevarne posledice. Teden boja proti raku ima predvsem zdravstveno vzgojni značaj, ni pa namenjen samo občanom, marveč vsem družbenim organom in organizacijam, ki jih zadeva vprašanje raka.

Če začnemo pri možnostih, ki jih imamo za preprečevanje zbolevanja za rakom, gre predvsem za odstranjevanje že znanih, raka povzročujočih ali pospešujočih dejavnikov iz našega življenjskega in delovnega okolja, oziroma za varstvo človeka pred njim.

Po ocenah mnogih znanstvenikov bi bilo moč preprečiti pretežno število rakov, če bi uspeli odstraniti ali

preprečiti škodljivi vpliv kancerogenih dejavnikov, ki so prisotni v onesnaženem ozračju, prehrabnih artiklih, pri proizvodnih postopkih v industrijskih obratih in še drugod, ali pa se jim izpostavlja človek sam s svojimi razvadami, kot je npr. kajenje cigaret. Očitno sodi ta vidik boja proti raku med prizadevanja proti onesnaževanju človekovega okolja; zadeva pa zakonodajo, higiensko-tehnične ukrepe in ustrezen nadzor v obratih ter še druge poklicane družbene dejavnike.

Več kot polovico rakov bi se dalo danes že odkriti v zgodnjem stanju razvoja — tedaj, ko jih je še možno dokončno ozdraviti. Da pride danes le ena tretjina takih bolnikov na zdravljenje, je razlogov več. Predvsem gre za splošno brezbriznost ljudi do svojega zdravja, zlasti do ne posebno hudih in neznanih bolezenskih tegob, s katerimi se prav začetni rak najpogosteje oglašuje, po drugi strani pa tudi pretiran strah pred to boleznijo zadržuje bolnike, da bi šli pravočasno k zdravniku. Zato je bil zelo umesten poziv dr. Pierra Denoixa, predsednika Mednarodne unije za boj proti raku, na zadnjem mednarodnem kancerološkem kongresu v Firencah, ki je veljal predvsem novinarjem, naj opustijo obeleževanje »raka« z grozljivimi pridevki (npr. »kuga« današnjega časa ipd.), ki vzbujajo strah in predstavijo o neizogibni tragični usodnosti te bolezni. Prav je poudaril, da bi z opustitvijo teh pridevkov dali boju proti raku neprecenljiv prispevek, saj bi mnogim bolnikom pomagali, da bi pravočasno prišli na zdravljenje.

Vzroki za nezadovoljivo stanje glede zgodnjega odkrivanja raka so seveda tudi v sami zdravstveni službi: pomanjkanje zdravnikov in drugega zdravstvenega osebja, nezadovoljiva izobrazba teh kadrov, pomanjkljiva opremljenost ordinacij, odsotnost smotrne organizacije te dejavnosti, da ne omenim še pomanjkljivosti detekcijskih metod samih po sebi, kar zahteva še mnogo raziskovalnega dela.

Za odpravo teh pomanjkljivosti je predvsem potrebno veliko sredstev, veliko več kot jih zdravstveni službi odmerjajo dogovorjeni prispevki.

Vsak rakav bolnik naj bi bil čimprej deležen najboljšega možnega ugotavljanja in zdravljenja, ker gre pri tem vedno za življenje. Današnja medicina ima v tem pogledu velike možnosti, zahteva pa visoko specializirane in izkušene strokovnjake, pa tudi zelo drago opremo in draga zdravila. Vse to narekuje koncentracijo teh zmogljivosti v visoko specializiranih centrih, katerih obstoj je osnovni predpogoj, da se akcije za zgodnejše odkrivanje raka ne bodo izjalovile. S tem je utemeljeno, da smo si v naši strategiji boja proti raku v SR Sloveniji postavili kot prvo nalogo rešitev skrajno nezadovoljivih prostorskih razmer in nezadovoljive materialne opremljenosti — zlasti Onkološkega inštituta v Ljubljani.

Pri tem moramo upoštevati še zlasti njegovo vlogo kot jedra klinične onkološke službe v okviru kliničnega centra, kot baze za onkološko izobraževanje zdravstvenih kadrov raznih profilov in baze znanstvenih raziskovanj na področju raka in kot organizacije združenega dela, ki ji je prvenstvena skrb uspešen boj proti raku v naši republiki! Pomen Onkološkega inštituta je naša javnost — žal bolj kot pa odgovorni družbeni organi — očitno pravilno dojela. Odtod tudi njena stalna materialna in moralna pomoč vsem našim prizadevanjem za rešitev inštitutovih težavnih razmer, da bi lahko ustrezneje razvijal svojo dejavnost.

Tako je tudi našemu Društvu SR Slovenije za boj proti raku, že od njegove ustanovitve v letu 1971, ena glavnih skrbi: pomagati inštitutu do takega stanja, da bo mogel zadovoljivo opravljati svoje poslanstvo in naloge, ki jih potrebuje terjajo.

Zelo malo smo pri nas naredili tudi za ustreznejšo rehabilitacijo rakavih bolnikov — fizično, psihično in socialno. Mnogi bolniki, ki so bili sicer uspešno zdravljeni, so potem oslabiljeni ali delno prizadeti prepušeni sami sebi. V nemajhnih meri gre pri tem tudi za vprašanje odnosa človeške okolice do takega bolnika — odnosa svojcev, delovnih kolektivov in drugih; namesto, da bi mu vsestransko pomagali, da bi se vključil v normalno življenje in delo, ga neredko osamijo s slabo prikritim ožigosanjem obsojenca na smrt. Še celo hudo pa je mnogim bolnikom, ki so zaradi hujše inva-

lidnosti ali napredovale bolezni navezani na tujo pomoč in stalno medicinsko nego. Potrebna neta takih bolnikov na domu povečini ni zagotovljena, družini so v breme, domovi za onemogle jih neradi sprejemajo, bolnišnice jih odklanjajo. S to stisko se srečujemo vsak dan in tu smo spet pri začetku. Ali ne daje prav ta bedni konec življenja mnogih rakavih bolnikov vtis grozljivosti bolezni, ki vzbuja v ljudeh upravičen strah pred njo? Zato nimajo prizadevanja za zboljšanje teh razmer nič manjše teže kot prizadevanja za zgodnejše odkrivanje raka: tudi vsa ta prizadevanja pomenijo boj proti raku!

Ne moremo biti brezbrizni do tega, kako neozdravljeni bolniki živijo s svojim rakom in kako za njim umirajo.

Na koncu naj le še omenim, da sta važni področji dejavnosti boja proti raku tudi nenehno izobraževanje zdravstvenih kadrov in pa raziskovanje na vseh področjih, ki smo jih omenili. Le od slednjega lahko pričakujemo novih, učinkovitejših orožij za boj proti tej bolezni in zmago nad njo.

Iz teh, bežno nakazanih vidikov boja proti raku in našega programa, se nam kaže tudi vloga našega Društva za boj proti raku, ki je prostovoljno združenje laikov in strokovnjakov, ki želijo pomagati zdravstveni službi pri zatiranju te bolezni. Akcija Društva se začne tam, kjer se konča njena zmogljivost in pristojnost onkološke zdravstvene službe same, da bi mogla uveljavljati potrebne ukrepe ter tedaj, ko po uradni poti zbrana sredstva ne zadošajo več za kritje potreb posameznih področij dejavnosti v boju proti raku. Društvo naj bi bilo posrednik med onkološko zdravstveno službo in javnostjo ter zadevnimi družbenimi dejavniki, posredovalo naj bi jim strokovno načrtovane programe posameznih dejavnosti v boju proti raku in potrebe za njihovo izvajanje ter jih hkrati mobiliziralo k sodelovanju in pomoči. Zato naj bi ta Teden veljal tudi kot spodbuda občanom in delovnim organizacijam tako za včlanjenje v Društvo SR Slovenije za boj proti raku, kot tudi za pomoč pri njegovem delu, saj se bo s tem njihovo hotenje — sodelovati in pomagati pri premagovanju raka — lahko najbolj učinkovito uveljavilo.

Ob koncu tedna boja proti raku

Tednu boja proti raku je v Jugoslaviji vsako leto posvečen prvi teden v marcu. Organizator so republiška društva oziroma organizacije za boj proti raku. Zato je prilika, da tudi naše društvo poda poročilo o delu v preteklem letu, se zahvali vsem, ki so sodelovali pri naših nalogah — bodisi s strokovnim ali organizacijskim delom — bodisi, da so s prispevki pomagali uresničevati pomembne in denarno zahtevne naloge. Istočasno objavljamo tudi program našega dela za tekoče leto.

Društvo SRS za boj proti raku povezuje kancerološko službo z javnostjo in z družbenimi dejavniki in prevzema določene naloge iz programa zdravstvenega varstva na področju boja proti raku. Njegov delovni program izhaja iz celotnega programa boja proti raku. Skrbi zlasti za tiste naloge, ki presegajo okvir možnosti in pristojnosti onkološke zdravstvene službe same.

V preteklem letu je bila osnovna naloga utrditev društva z razširjanjem števila članov in drugih sodelavcev za pomoč pri izvajanju strokovno načrtovanih programov in mobilizaciji širše javnosti k nadaljnjemu sodelovanju in pomoči.

Izdelali smo programska izhodišča in dolgoročni delovni načrt, s tem pa tudi razdelili delo med stroko in družbenimi prizadevanji ter opredelili namembnost zbiranja sredstev.

(Nadaljevanje na 13. strani)

(Nadaljevanje z 12. strani)

Društvo bo zato še naprej zbiralo sredstva na več možnih načinov (npr. za novoletna voščila, namesto vencev, redne in podporne članarine, ipd.). Pri tem strogo spoštuje namene darovalcev, bodisi za Sklad za gradnjo in opremo Onkološkega inštituta, bodisi za posamezne konkretne naloge na področju boja proti raku.

V letu 1975 je društvo v celoti realiziralo 823.186,50 din, pri čemer so stroški poslovanja znašali 295.703,20 din, čisti dohodek pa je bil razporejen v skladu z delovnim načrtom in finančnim programom. Podrobnosti o tem bodo podane na redni letni skupščini, ki bo predvidoma 29. marca 1976.

Kancerološka sekcija Slovenskega zdravniškega društva je prevzela v sodelovanju z Onkološkim inštitutom dopolnilno strokovno izobraževanje zdravstvenih delavcev s področja onkologije, Sklad za gradnjo in opremo Onkološkega inštituta zbira še naprej sredstva za ta namen, osnovna naloga našega društva pa je predvsem zdravstveno-vzgojno in izobraževalno delo s prebivalstvom ter pomoč pri organiziranju že omenjenih strokovnih srečanj.

Zato je že bilo in bo še potrebno organizirati strokovna srečanja za dopolnilno izobraževanje zdravstvenih delavcev s področja onkologije, dodatno usposabljanje predavateljev, pripraviti ustrezna gradiva za predavatelje in poslušalce ter posredovati širše informacije o raku preko javnih občil.

V tem smislu smo v preteklem letu opravili zlasti naslednje:

- izvedli smo novoletno akcijo za zbiranje sredstev namesto novoletnih voščil,
- organizirali smo vrsto strokovnih srečanj,
- založili smo zloženko o samopregledu dojke za žene, ki jo že delijo v dispanzerjih za žene,
- pripravili smo gradivo za predavatelje,
- razposlali smo informativno gradivo o raku za glasila delovnih skupnosti,
- za tisk pripravljamo poljudno brošuro o skrbi za zdravje in o raku.

Naša skupna večletna prizadevanja so omogočila ureditev in začetek delovanja Centra za boleznijo dojke »Prim. dr. J. Žitnika« pri Onkološkem inštitutu, bila pa so tudi vzpodbuda za ustanavljanje podobnih enot v drugih središčih zdravstvenih regij v Sloveniji. Obenem se naše društvo vključuje tudi v regionalna prizadevanja za poživitev širše dejavnosti za boj proti raku po zdravstvenih regijah, zlasti tam, kjer doslej še ni zaživela, kot je to na primer že v Pomurju, v Mariboru, Kranju in postopoma tudi drugod.

Kot že doslej, nameravamo tudi v bodoče vsakoletno ob Tednu boja proti raku obveščati vse člane in darovalce ter širšo javnost o našem opravljenem delu in bližnjih načrtih.

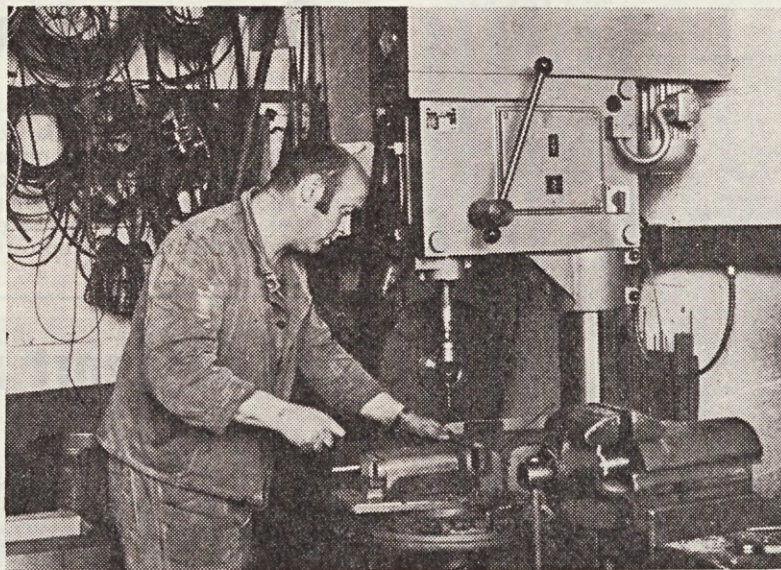
Istočasno pa jih prosimo, da nam še naprej pomagajo pri našem skupnem delu.

Društvo SRS za
boj proti raku

(Nadaljevanje iz 7.—8. številke Save)

Delavci bodo delali hitreje, natančneje in varneje, če bomo uredili razsvetljavo na delovnih mestih. Po osvoboditvi smo sicer začeli graditi

Tudi to delovno mesto je nevarno za poškodbo oči

bolj svetle in prostorne tovarne, vendar pa glede na ureditve naravne in umetne svetlobe zelo zaostajamo za zahodnimi državami. Razsvetljava mora biti predvsem dovolj močna in tudi po kakovosti čim bolj podobna dnevni razsvetljavi, za katero je pravzaprav naše oko ustvarjeno.

Že pri načrtovanju novih industrijskih objektov bi morali prav posebno pozornost posvetiti razsvetljavi, tako naravni kakor umetni. Važno pravilo naravne razsvetljave je, da bi moral vsak delavec s svojega delovnega mesta videti košček neba in da bi delovne dvorane pri enostranski razsvetljavi ne smele imeti v širino več kot 7 do 9 m, pri obojestranski razsvetljavi pa ne več kot 18 do 20 m. Prav to pravilo pa naši arhitekti podcenjujejo, kar se v praksi zelo kaže, posebno še, ker so okna v novejših zgradbah največkrat betonska, stekla pa majhna. Debela okrižja v oknih razen tega jemljejo veliko svetlobe in mečejo zelo močne sence.

Po naših predpisih bi morali imeti delovni prostori dovolj močno naravno razsvetljavo. Res je naravna razsvetljava najbolj ugodna in tudi psihološko najbolj prijetna, vendar pa so v tehnično razvitih

državah večinoma že odstopili od tega pravila. Pri marsikaterem tehnološkem procesu je namreč skoraj nemogoče prebiti samo z naravno razsvetljavo. Naravna razsvetljava je muhasta, jakost se ravna po dnevnem času in po vremenu, umetno razsvetljavo imamo pa v oblasti in jo lahko uredimo poljubno močno, na poljubnem delovnem mestu in katerokoli uro podnevi ali ponoči.

Našim projektantom in tudi tehničnim vodilnim ljudem v industriji je še vedno v krvi pretirano varčevanje tako pri številu kakor tudi pri jakosti žarnic za umetno razsvetljavo. V tehnično bolj razvitih državah so že davno uvideli, da se strošek za močno in dobro razsvetljavo zelo hitro poplača, saj je storilnost in natančnost pa tudi varnost pri delu prav močno odvisna od dobre razsvetljave. V »Predlogu jugoslovanskega standarda za razsvetljavo« so minimalne zahteve za osvetljenost na delovnih mestih postavljene zelo skromno (Američani in Angleži so veliko bolj zahtevni), pa še teh minimalnih zahtev v praksi ne dosegamo vedno.

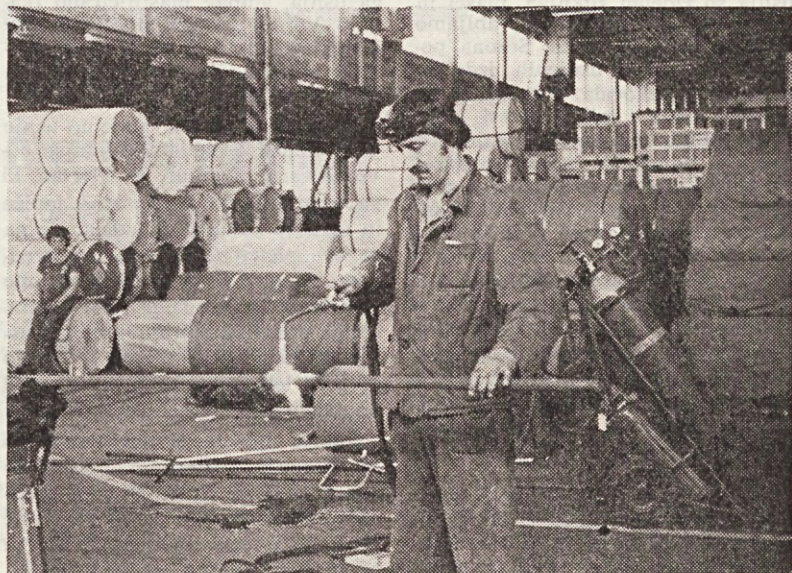
razsvetljavo. Njih naloga bi bila, da redno merijo jakost razsvetljave z

merilci za svetlobo, obenem pa skrbijo, da so okna vedno čista. Umazana okenska stekla preprečujejo polovico in še več svetlobe. Tudi žarnice se hitro zaprašijo in izgubljajo jakost, pa bi jih bilo treba redno čistiti (topla voda in detergent, ki ne vsebuje lužnatih snovi). Brž ko pade njih jakost na 75 % prvotne, bi jih bilo treba zamenjati z novimi. Kjer strokovnjakov za razsvetljavo še ni, bi nadzorstvo nad razsvetljavo lahko poverilo varnostnim tehnikom. Merilci svetlobe niso dragi, nič dražji kakor merilci za ekspozicijo, ki jih rabijo fotografi. Zato je navadna zaostalost in malomarnost, če jih večje podjetje nima.

Smotrna uporaba barv lahko veliko prispeva k boljšemu počutju delavcev, večji natančnosti pri delu, večji produktivnosti in varnosti. Za smotrno uporabo barv se je v strokovnem svetu uveljavil izraz barvna dinamika v industriji. Po načelih in izkušnjah barvne dinamike se naši projektanti pri gradnji novih industrijskih objektov sicer že ravnaajo, je pa žal še vedno vzdrževanje delovnih prostorov slabo, tako da že po nekaj letih barve zbledijo, površine se zamažejo, stekla zaprašijo in o barvni dinamiki ni več niti sledu.

Dr. STANE LAJEVEC

Varujmo oči, pa ne tako!

Oblačilno umetno usnje

Vse vrste umetnega usnja razdelimo v dve skupini. V prvi so tisti izdelki, ki so več ali manj standardni in se le občasno spreminjajo v barvi ali desenu. Sem spada tapetniško umetno usnje, čevljarstvo za notranje obloge čevljev in usnje za težko galanterijo. V drugi skupini pa je umetno usnje, ki se sezonsko menja v barvi, desenu in kvaliteti. To so izdelki, ki so v eni sezoni modni, že naslednjo sezono pa na tržišču zanje ni več zanimanja. Tipičen predstavnik te vrste je umetno usnje za oblačilne namene. Galanterijski in čevljarški izdelki so v vsaki sezoni na trgu v modnih barvah in deseni, konfekcijski izdelki pa so nekaj časa zelo modni,

dustriji usnjene konfekcije poznamo pod imenom nappa. Vestalino lahko uporabljamo za vse izdelke, za katere se je uporabljalo naravno usnje. Pred tem ima celo prednost tako za proizvajalce usnjene konfekcije kot za potrošnika. Prvim omogoča enostavno krojenje in večjo serijsko proizvodnjo. Potrošniku pa nudi cenejši izdelek, ki se na pogled ne loči od izdelka iz naravnega usnja. Ima pa še to prednost, da se lahko enostavno čisti. Vestalino izdelujemo v vseh modnih barvah letošnje sezone. Največje povpraševanje je po črni in temno rjavi barvi, kar nam dokazuje, da se potrošniki odločajo za klasične barve narav-

Izdelki iz oblačilnega umetnega usnja

potem pa so lahko več sezon spet nezanimivi.

Prav v zadnji sezoni so postali konfekcijski izdelki iz gladkega naravnega in seveda tudi iz gladkega umetnega usnja spet moderni. Iz usnja so izdelani suknjiči, plašči in jakne. Lahko pa ga uporabljamo tudi za krila in hlače. Sezona povpraševanja po usnjenih izdelkih nam je narekovala, da razvijemo umetno usnje v taki kvaliteti, ki bi se približala naravnemu usnju. To nam je omogočila nova premazovalna linija, s pomočjo katere smo lahko pričeli z izdelavo poliuretanskega umetnega usnja. V primerjavi s polivinilkloridom ima poliuretansko usnje prijeten, suh otip in z izbiro primerne podloge dobimo material, ki je zelo podoben naravnemu usnju. Prepustno je tudi za vodno paro, zato je konfekcijski izdelek iz poliuretanskega umetnega usnja udoben in prijeten za nošenje. Ima pa še eno prednost — lahko ga namreč kemično čistimo.

Iz našega proizvodnega programa je trenutno na tržišču najbolj iskana Vestalina. To je poliuretansko umetno usnje, ki je podobno gladkemu naravnemu usnju, ki ga v in-

nega usnja in da so sprejeli umetno usnje kot enakovreden naravnemu.

Drug zanimiv izdelek iz našega novega proizvodnega programa je Verina. Tudi to je poliuretansko umetno usnje, le da ne imitira naravnega usnja, ampak plastificirano tkano. Verino uporabljamo za ženske in otroške dežne plašče in se odlikuje po tem, da je zelo lahka in udobna za nošenje.

Za polivinilkloridno umetno usnje je v oblačilni industriji manjše povpraševanje. Zanimiv je Nivelan, ki ga uporabljamo za športne jopiče in otroške pelerince. Izdelan je na najlon pletenini in ima to prednost, da ga lahko konfekcioniramo z visokofrekvenčnim varjenjem. Drugo polivinilkloridno umetno usnje (Vioclan lux, Vivelan), ki je bilo že pred leti zelo iskano, danes med konfektionerji ni več zanimivo.

Razvoj oblačilnega umetnega usnja se usmerja v iskanje takih materialov, ki so čim bolj podobni naravnemu usnju. To pa so vse vrste poliuretanskega umetnega usnja in seveda poromerno umetno usnje.

Jožica Bolčina

Pomlad je čas sejmskih prireditev. Na nekaterih sem tudi sam sodeloval kot predstavnik naše delovne organizacije. Na sejmu tehnike v Beogradu sem doživel tale dogodek:

V naš razstaveni prostor je vstopil možakar poslovnega videza. Brki, čedna obleka, »diplomatska« aktovka... Predstavil se je in se udobno namestil v naslonjaču. Ceprav ga nisem poznal, sem sklepal, da je eden naših boljših poslovnih partnerjev. Zato sem ga prijazno sprejel in mu seveda ponudil tudi pijačo. Kaj hitro se je odločil za škotski viski. Po daljšem pozirku se je odkašljaj in začel:

Sejemaska anekdota

»Vaše podjetje je zares v redu. Zelo cenim slovenska podjetja, ampak vaše je še posebno dobro. Toliko poslovnosti je v vas, da je z vami užitek sodelovati. Zavrtim telefon in naročim blago. Glej, čez dva dni je že v našem skladišču. Če potreba ni tako nujna in blago pisмено naročim, ga prejmemo najkasneje v enem tednu.« Tu je za hip zaostal, da je dokončal načeti viski. Še preden pa sem se ob tem premoru lahko vključil v pogovor, je nadaljeval: »Sicer pa oprostite, prijatelj; katero podjetje je že to?«

Njegov šport ni »trimčkanje«

V našem glasilu posvečamo precej prostora našim športnikom. To je prav, saj smo lahko na njihove dosežke ponosni, ker posegajo v sam vrh jugoslovanskega športa. S tem mislim na naše kolesarje. Ker pa le-ti niso edini, ki zaslužijo pozornost in pohvalo, sem se odločil, da predstavim širši delovni skupnosti Save športnika zveznega merila iz Totre tovariša Jureta Lampeta.

Tovariš Jure se ukvarja s športom, ki zahteva celega človeka, ves prosti čas in ogromno finančnih sredstev. Ukvarja se z motokrosom in avtomobilističnim športom. Prednost daje motokrosu. Vozi že pet let. Trenutno tekmuje na motorju KTM 250 ccm. Za letošnjo sezono se je izredno temeljito priprav-

ljal. Vse zimske mesece si je nabiral kondicijo s »suhim« treningom. Tako je računal, da bo ta sezona ena njegovih najuspešnejših, vendar mu športna sreča ni bila naklonjena. Že na prvi dirki za državno prvenstvo skupine A v motokrosu, ki je bila 11. 4. 1976 v Kopru, se je resno poškodoval. Ko se je kmalu po startu prebija na vodilno pozicijo, je začel v »Škarje«. Padec sam po sebi ne bi bil usoden, če ne bi potem, ko je ležal na tleh, čezenj peljala še dva tekmovalca. Nalomila sta mu osem reber in mu prizadela še nekaj drugih poškodb. Seveda je precej časa prebil v koprski bolnišnici in še sedaj, dober mesec po nezgodi, čuti posledice. Vendar mu ta nezgoda ni vzela veselja do nadalj-

Kolesarji Save

Vse uspešneje

Vse češče in uspešneje se vrte pedala naših kolesarjev na tekmovanjih doma in v tujini.

Prvi večji ekipni in posamezni uspeh so naši zabeležili na dirki po Jadranski magistrali 24. in 25. aprila. Ob odsotnosti Rakuša, ki se je z reprezentanco pripravljala na Dirko miru, so naši zasedli prvo mesto med ekipami, med posamezniki pa je zmagal Bojan Ropret, ki je bil prvi v tretji in drugi v drugi etapi. Tudi ostali so vozili dobro, saj je bil na koncu Kraker 10., Pečnik 15.

25. aprila so naši mladinci tekmovali v Varaždinu in se kljub slabo označenemu cilju dobro uvrstili. Kozjek je bil 3., Štiren 5., Rozman 6., Beton 8.; med mlajšimi mladinci se je uvrstil na drugo mesto, 15. Lombar, 16. Debelak.

26. aprila so naši najboljši člani odšli na trening v Pordenone na dirkališče. Ostali so 27. aprila tekmovali v Savljah, kjer je bil med mlajšimi mladinci Beton 6., Bobnar 9., med starejšimi mladinci je bil Štiren 4., Rozman 8. Med člani sta

se dobro uvrstila Pečnik 3. in Koželj 6.

Člani so po treningu v Italiji nadaljevali pot v ZRN v Düsseldorf na tradicionalni prvomajski kriterij, kjer sta Kraker in Ropret v konkurenci kolesarjev iz enajstih držav osvojila nagradi v letelih ciljnih ter tudi na koncu dosegla isti čas kot zmagovalci. Naslednji dan je bila na sporedu za naše fante verjetno najdaljša letošnja dirka — Okrog Kölna, dolga 195 km.

Ob udeležbi 180 kolesarjev iz skoraj vseh evropskih držav, je med številnimi kolesarji, ki potujejo tudi na olimpiado v Montreal Bojan Ropret dosegel izjemen uspeh. V peklenskem tempu, poprečna hitrost je bila 48.750 km/h, osvojil 12. mesto, kar je vsekakor izreden dosežek.

Mladinci so istega dne tekmovali na Reki, kjer so se dobro držali, saj so bili v vodilni skupini kar trije naši, vendar jih je avtomobil organizatorja, ki je vozil pred njimi, usmeril napačno, tako da so zgrešili cilj.

Našemu mladincu Bobnarju je 8 kilometrov pred ciljem počila guma, a je kljub temu vožnjo nadaljeval in se uvrstil na tretje mesto in drugo med mlajšimi mladinci, Kozjek je bil kljub nezgodi pred ciljem 9.

V soboto, 8. maja, so naši mladinci tekmovali okoli blejskega jezera. Med mlajšimi se je Beton uvrstil na drugo mesto, Mali je bil 8., Bobnar 12. in Jereb 18. Med starejšimi mladinci naši niso bili tako uspešni, saj je bil Kozjek 5., Štiren 10., Rozman 16., Lombar 17., Podjed 22.

Z mnogo upi so se naši člani udeležili mednarodne kolesarske dirke Alpe-Adria, kjer je sodelovalo 14

ekip iz 7 držav. V prvi etapi od Poreča do Lignana v Italiji, dolgi 176 kilometrov, je bil Mirko Kraker odličen tretji, saj je v sprintu premagal celo svetovnega prvaka v ciklo krogu Thalerja, ZRN. Ostali so se pripeljali v glavni skupini in se ekipno uvrstili na 6. mesto s tremi minutami zaostanka za prvo, kot najboljša jugoslovanska ekipa.

Drugi dan bi morala biti na sporedu etapa od Lignana do Gemone (Humina), ki pa je zaradi katastrofalnega potresa v tem delu Italije odpadla, prav tako tretja od Gemone do Gorice.

Tako je bila četrta etapa od Nove Gorice do Ljubljane pravzaprav druga. Zmagal je Thaller iz ekipe ZRN. Naši so se pripeljali s prvo skupino. Sodniki so jih razvrstili takole: 21. Ropret, 22. Kraker, 26. Valenčič, 39. Pečnik, 55. Žagar.

Kot tretja etapa je bil na sporedu kriterij prijateljstva po ljubljanskih ulicah. Zmagal je Thaller, Pečnik je bil 24., Ropret 27., 30. Valenčič, 31. Kraker, 46. Žagar.

V končni razvrstitvi je zmagal Thaller (ZRN), najboljši Jugoslovian je bil Frelih (Rog) na 6. mestu, 11. Kraker, 12. Ropret, 29. Valenčič, 34. Pečnik, 45. Žagar.

Ekipno je bila prva Poljska, druga ZRN, tretja Sava, četrta ČSSR, peta Madžarska, šesta Avstrija, sedma Astra, osma G. S. Laterna, deveta Srbija, 10. V. C. Vittorio Veneto, 11. Rog, 12. Metalia Commerce Zagreb, 13. Makedonija.

15. in 16. maja je ekipa naših članov sodelovala na mednarodni dirki za INA-OLAJ pokal, katere proga poteka po madžarski in naših cestah.

V prvi poletapi od Nagykanizse do Letenye do Varaždina in je bila dolga 65 km.

Naši so vozili bolje, saj sta se Valenčič in Kraker uvrstila na 6. in 7. mesto, Koželj je bil 30., Koder pa 40.

V etapi okoli Varaždina in Križevcev, dolgi 134 km, je zmagal Jože Valenčič, Kraker je bil 21., Koder 32., Koželj pa je odstopil.

V končni uvrstitvi je zmagal Madžar Berger Ferenz, Valenčič je bil 4., Kraker 16., Koder 32.

Ekipno je zmagala ekipa US. Dosa, Sava je bila 5., Rog 10.

Mlajši mladinci so tekmovali v Veržuju na progi za mlade, dolgi 78 km. Zmagal je Vehar iz Novega mesta, naš Beton je bil drugi. Bobnar 7., Mali pa je tik pred ciljem padeel in se uvrstil na 23. mesto. Tako je šlo našim po zlu ekipno prvo mesto in so se uvrstili na 4. mesto.

st

njega tekmovalja. Kot neuničljiv optimist že dela načrte za nadaljnji trening in za naslednje dirke. Res je, da je zamudil štiri tekmovalja za državno prvenstvo, vendar upa, da ima še vedno možnost za uvrstitev na eno od vidnejših mest v državnem prvenstvu, poleg tega pa misli tudi na tekmovalja v inozemstvu.

Kot sem uvodoma omenil, zahtevata motokros in avtomobilizem velika finančna sredstva. Jure je sicer član Avto-moto društva Slovenija avto, vendar od tega društva nima drugega kot ime, da sploh lahko nastopa na prireditvah. Finančne podpore ni od nikoder. Totra mu je sicer letos priskočila posredno na pomoč, in to prvič. Zastavljam pa si vprašanje, kako to, da naša matična Sava ne najde poti in možnosti, da bi v svojem avto-moto društvu ali morda samo v športnem društvu združila tiste člane kolektiva, ki se uspešno ukvarjajo s tovrstnim špor-

tom. Vem, da za Savo tekmujejo kot vozniki rallyja ljudje, ki niso člani kolektiva in da prejema precejšnjo denarno pomoč. Zakaj ne podpiramo »domačih« talentov?

No, naš Jure je športnik v najboljšem pomenu besede. Ne ustavlja jo ga niti poškodbe niti finančne težave. Trenira in tekmuje iz ljubezni do avto-moto športa in ne z željo, da bi si s tem pridobil kakršnokoli korist. In ker ponavadi pravi športniki dosežejo svoj cilj, sem prepričan, da bo tudi Jure Lampe dosegel tisto, kar si želi, to je eno od prvih mest v državnem prvenstvu motokrosa in vidno mesto v spisku jugoslovanskih vozačev rallyja.

Juretu želimo vsi Totračani čimprejšnje okrevanje in še veliko športnih uspehov. Upamo, da se bodo našim željam pridružili tudi drugi Savčani in da ga ne bodo prezrli tisti, ki bi mu lahko dali kaj več kot samo dobre želje.

Pavel Sepe

Numizmatika

V prejšnji številki glasila smo za uvod te rubrike pisali predvsem o filateliji, danes pa bi spregovorili tudi o numizmatiki. Zbiratelji ene ali drugega področja so največkrat zbrani v istem klubu. Skupaj tudi običajno prirejajo sestanke in manjše razstave. Mnogo je zbirateljev, ki se navdušujejo za eno in drugo, tj. za filatelijo in numizmatiko. Obe področji obravnavata včasih tudi isto tematiko. Za primer bi navedel olimpijske izdaje kovancev in izdaje posebnih znamk ob olimpijskih igrah.

Denar kot plačilno sredstvo je v primerjavi z znamko zelo stara iznajdba. Najstarejši znani kovanci

segajo v sedmo stoletje pred našim štetjem. Izdelani so bili iz belega zlata v kraljevini Lidiji. Imeli so žig za vrednost in znak izdelovalca. Ti kovanci niso bili priznani kot državni denar.

Prvi državni denar je bil kovan leta 680 pred našim štetjem. Kovati ga je dal kralj Fidan iz Argosa.

Najstarejši denar na ozemlju današnje Jugoslavije je bil kovan v četrtem stoletju pred našim štetjem. Ta denar so kovala grška mesta v Dalmaciji kot npr. Hvar in Vis.

Numizmatika nam tako odkriva preteklost. Odkriva nam zgodovino ljudstev in njihovih vladarjev. V največjem času so začeli zbiralci posegati tudi po novih kovanich, ki pri-

(Nadaljevanje na 16. strani)

Numizmatika

(Nadaljevanje s 15. strani)

hajajo v obtok kot plačilno sredstvo. Zelo so iskani spominski kovanci, ki jih dajejo v prodajo ali v obtok posamezne države. Seveda se numizmatiki zanimajo tudi za papirni denar. Zanj je povpraševanje manjše. To je povsem razumljivo, saj je papirnati primerek težje dobiti v brezhibnem stanju in ga tudi težko ohraniti kot kvaliteto I ali vsaj II. Težko je priti tudi do starejših kovancev ali celo zbrati serijo kakšnega obdobja ali vladarja. In tako je veliko numizmatikov, ki posegajo zelo radi po novitetah, ker so te lažje dostopne, lažje je tudi zasledovati gibanje njihovih cen in dostopnejša je tudi literatura iz novejšega obdobja numizmatike.

Države, kot sta npr. Zahodna Nemčija in Avstrija, že kar tradicionalno izdajajo spominske kovance, ki so med zbiralci (kar precej iskani). Njihove denarne ustanove po eni strani zadovoljujejo zbiratelje, po drugi pa si država na ta način povečuje denarne rezerve. Denar, ki ga shranjujejo zbiralci, ne ogroža denarne mase v obtoku. Pri nas pa smo na tem področju zelo skromni in naša NB se nekako ne more odločiti za redne posebne izdaje, vsaj do danes ne. Izdano je bilo le nekaj dragih izdaj v zlatu in srebru, ki pa so bile težko dosegljive za večino.

Bili sta pravzaprav tudi dve izdaji, ki naj bi bili po ceni dostopnejši širšemu krogu. To sta bili izdaji FAO za 5 in 2 din in pa kovanec za 5 din v počastitev 30. obletnice zmage nad fašizmom. Tako so bile po vojni do sedaj izdane le tri spomin-

ske serije, in sicer: leta 1968 ob 25. obletnici drugega zasedanja AVNOJ, 1970 FAO in leta 1975 ob 30. obletnici zmage nad fašizmom.

Ta skromnost NB pa seveda ne sme vplivati na nas zbiratelje. Če ni domačega blaga, bomo seveda še naprej iskali pač tisto, kar nam ponuja trg, in to so izdaje, ki prihajajo iz tujine.

Toliko torej kot nadaljevanje uvida v našo rubriko. Pričakujemo sodelovanje zbirateljev in medsebojne izmenjave tako mnenj kot tudi primerkov.

Olimpijska serija, ki jo izdaja Kanada, ima že svojo posebnost v kovancu za 10 dolarjev, na kateri je prikazana karta sveta. Ta kovanec je bil napačno kovan z letnico 1974 namesto z letnico 1973, ko je bila ta (prva) serija dejansko kovana. Ti

kovanci so v svetu zelo iskani in tudi vrednost se jim je zelo povečala. Po nekaterih podatkih dosegajo ceno 10.000 ND.

Zbiratelji falsifikatov (ponaredekov), seveda uspešnih, so se vrgli na lov za bankovci za 1.000 DM, ki jih je zelo uspešno narisal neki grafik iz Münchna in jih dal v promet. Uspelo mu je izdelati okoli 24 kosov in spodbuditi zbiralce k iskanju teh nekaj primerkov.

Kanada bo v letu 1976 dala v obtok tudi kovance v srebru za 10 dolarjev v počastitev stoletnice knjižničarstva.

Verjetno bodo zelo iskani brazilski srebrniki za 10 kruziosov, ki jih bo izdala narodna banka ob 10-letnici njenega obstoja. Ti srebrniki bodo nakovani samo v 20.000 primerkih in bodo tako zelo redki in težko dostopni.

Ivan Cankar

Hlapec Jernej

(Nadaljevanje)

Napetil se je k županu, ki je bil krčmar v Dolini. Spotoma je srečal človeka, ki ni bil ne gospod, ne študent, ne hlapec; oblečen je bil v črno, nosil je brado, vedel je to in ono, drugače pa je bil malopriden človek, ki ni imel ne doma ne ljudi; prikazal se je časih, ker je bil rojen v Betajnovi, pa je nenadoma izginil bogvedi kam; tudi vere ni imel in se ni odkrival pred cerkvijo.

»Povprašam ga, nevernika!« je pomislil Jernej in ga je ustavil.

»Bog daj, Gostačev!«

»Bog daj, Jernej!«

»Ti, ki si učen in poznaš postave: tole mi povej! Štirideset let sem delal, postavil sem hišo, s svojim potom sem pogojil polje in senožit: čigav je dom.«

Črni študent je samo privzdignil obrvi in je molčal.

»Takole je torej, premisli: štirideset let sem delal na tem svojem domu; če tam poklekneš, natanko pogledaš grudo, pa boš videl, da je moja, pa boš spoznal mojo kri. Tudi če pogledaš na hišo, te bodo v

mojem imenu pozdravljala tista zelena okna... Kako torej misliš?«

Študent je strmel in molčal.

Jernej je upognil hrbet globoko, nagubančil je čelo in je položil kazalec, da bi natanko razložil in razkazal.

»Takole je namreč! Prišel sem pred štiridesetimi leti — od kod? Iz Resja, se mi zdi — iz Resja sem prišel! Preveč nas je bilo, pa sem se napotil; dolgo je že, tudi ne sanja se mi nikoli več, ne o materi ne o bratih; in če bi nama zdajle prišli naproti, bi jih ne pozdravil... Glej, in sem prišel in sem ustvaril tisti dom — tja pogledaj, tja pod klanec!«

Študent je pogledal in se je začudil.

»To je Sitarjevo... tam!«

»Kateraga Sitarja, vprašam? Kod si se klatil, da ne veš? Umrl je, včeraj smo ga pokopali! Jaz sam sem še ostal, poslednji gospodar!«

»Kam se je izgubil mladi Sitar?«

»Ozri se, tam stoji, pred hišo; poznam ga, ker stoji tako moško... Bog varuj, nič hudega o njem: dober delavec je bil, le malo preveč pije in nagle jeze je... Nikoli ga ne bom podil od hiše; naj se ščeperi v božjem imenu, saj je mlad!«

»Kako bi ga podil od hiše? On je gospodar po očetu!«

Jernej je nejevoljen stresel z glavo ter je široko zamahnil.

»Kaj blebečeš, puhla učenost? Nisem te zato ustavil na cesti!... Dedič in gospodar po očetu — šega je, tudi pravica morda, Bog bo že vedel. Ampak to je eno. Ali drugo je: štirideset let je delal Jernej, štirideset let je Jernej zidal, Bog je blagoslovil Jernejevo delo, da je obro-

ZAHVALA

Ob boleči in mnogo prerani izgubi našega draga sina in brata

NEZMAH MARJANA

se iskreno zahvaljujemo sodelavcem na Vulkanizaciji in sindikalni organizaciji za podarjeno cvetje, ganljiv govor ter spremstvo na njegovih zadnjih poti. Iskrena hvala tudi tovrstnemu pevemu za odpete žalostinke ob odhodu. Hacetovi za vsestransko pomoč ter prtem grobu.

Žalujoči oče, mama in sestre

dilo obilen sad, stoteren in tisočeren. Čigavo je delo, čigav je sad? — to mi zdaj povej! Katera posvetna postava in katera božja zapoved je naredila, da nimam, kamor bi legel, ko sem nakosil sena, da bi bila, če ga nakopičim, gora višja od Ljubljanskega vrha? In da nimam skorje kruha, ko sem napolnil in nabasal egiptovske hrame z ržjo, pšenico in ajdo, Učenjak, to mi zdaj povej!«

Študent je spoznal in razumel in se je veselo zasmel.

»Jernej, tako je naredila posvetna postava: Jernej bo zidal hišo, in kadar bo dozidal: gospodar na peč, Jernej čez prag; Jernej bo oral in bo sejal in bo žel: gospodarju žetev in kruh, Jernej kamen; Jernej bo kosil in Jernej bo mlatil, Jernej bo spravil seno in slamo, in ko bo napolnil skedenj in podstrešje in hlev: gospodar na mehko posteljico, Jernej na trdo cesto; postara se bosta gospodar in Jernej: gospodar bo sedel na zapečku in si bo palil pipo in bo prijetno dremal; Jernej se bo skril za hlev in bo poginil na gnilih stelji. Tako je naredila posvetna postava. Božja zapoved pa je naredila: trpi krivico, Jernej, in kadar te udari sosed na desno lice, ponudi mu še levo; in če ti ugrabi suknjo, daj mu še srajco!«

»Lažeš!« je vzkliknil Jernej. »Bog ni naredil krivice!«

Morda je seglo študentu sočutje v srce, zakaj ni še več smejal.

»Jernej, ne prerokaj se o krivici in pravici, ne o postavah in božjih zapovedih; tudi jaz sem se prekal, pa zdaj nimam ne doma ne človeka. Hotel sem razložiti ljudem krivico sveta in postavu, pa so me pognali na cesto, puntarja. Trpi krivico, Jernej, in je ne imenuj! Vrni se, poklekni pred gospodarja, skleni roke in ga prosi za ponižen kot tiste hiše, ki si jo sam postavil, za skorjo tistega kruha, ki si ga sam pridelal. Tako stori, pa boš ubogal posvetne in božje zapovedi!«

Jernej je počasi zmajal z glavo.

»Krivico si trpel, pa ti je legla na srce, da govoriš nespametne in brezbožne besede. Ampak ker si trpel, stopi k meni, kadar boš truden in lačen: postelja bo tam zate in žlica!«

Tako je rekel Jernej, pri srcu pa mu je bilo hudo in težko.

In sta šla vsak po svoji poti.

Pred krčmo je stal župan, golokrok, debel in vesel.

»Kam, Jernej?«

»K tebi, župan, po opravih!«

Stopila sta v krčmo; široko je sedel župan, Jernej pa je stal.

»Zdaj poslušaj, župan, kakor ti bom povedal ter presodi po pravici in postavah! — Tole mi je rekel mladi Sitar: pojdi in išči si gospodarja drugod! To je rekel Jernej: delaj si, dodelaj zame, pojdi zdaj in išči si drugod poslednje postelje! To je rekel starcu: pomlad si mi dal in poletje si mi dal in jesen; vse sem spravil v shrambe, da so polne do stropa, ti pa pojdi zdaj na zimo, kamor te še poneso stare noge! Jaz nisem oral, tako je rekel, nisem sejal in nisem žel, ampak tvojo bogato žetev bom spravil; jaz bom jedel pogačo, ti pa glej, če najdeš pred pragom skorjo, ki jo je sonce posušilo. Ti si nam pripravil jed in pijačo, ti si nam pogrnil mizo; zdaj pa na tla poklekni, Lazar, ter lovi drobtine! Tako je rekel in nič ga ni bilo srak! —Kje je zdaj pravica in postava, to razsodi, župan!«

Župan je namrščil obrvi, nagubančil je čelo in njegov pogled ni bil več vesel, ne prijazen.

»Dolgo si govoril, bil bi lahko kratko povedal: Sitar te je spodil iz službe!«

Jernej je položil klobuk predse, naslonil se je na mizo s pestmi.

»Kako spodil? Kako bo hlapec podil gospodarja? Kdo je gradil tisto hišo, da je zdaj velika in imenitna? On ali jaz? Kdo polje gnoji s svojim blagoslovljenim potom, kdo širil polje, senožit in gozd visoko v hrib, globoko v dolino? On ali jaz? Kdo je ustvaril to bogastvo s svojo veliko močjo? Jaz, ki sem stal na polju gol in poten — on, ki je ležal v plenicih in kričal? Kdo ima pravico, da pravi: zadeni culo na pleča in pojdi brez slovesa, zakaj velik je svet, Jaz ali on? Razodeni pravico, župan, razloži postavo!«

Župan je naslonil hrbet na klop in je gledal mrko.

»Kaj hočeš, Jernej, to povej! Čemu si prišel?«

Jernej je zavrnil dolgi život in se je začudil.

»Po pravico sem prišel! Nisem te prišel prosit ne kruha ne postelje! Pogled postav, razpečati pismo in razodeni pravico! Tvoj posel je!«

»Kaj hočeš!«

»Kar sem povedal!«

»Gospodar te je spodil iz službe?«

»Kateri gospodar? Iz kakšne službe?«

»Ne budali, Jernej! Star si, pa si že neumen, nič ti ne zamerim! Zakaj te je spodil?«

(Nadaljevanje prihodnjic)

Sava Kranj

Sava, glasilo delavcev delovne organizacije industrije gumi-jevih, usnjenih in kemičnih izdelkov Sava Kranj. Glasilo izdaja odbor za informiranje, izhaja štirirajstredno, glavni in odgovorni urednik slovenske izdaje Jože Štular, tehnični urednik Lado Mraz, fotografije Janez Jereb. Naslov uredništva: Kranj, Skofjeloška 6, telefon 25-461, interno 482 ali 282. Tisk in klišei GP Gorenjski tisk Kranj.

Glasilo je oproščeno temeljnega davka na podlagi mnenja republiškega sekretariata za prosveto in kulturo SRS (št. 421-1/72 z dne 27. marca 1973).